

Gál Ferenc Egyetem

Pedagógiai Kar

Szarvas

Mesék bölcsődés korban

(Szülők és kisgyermeknevelők által kitalált történetek)

konzulens tanár:

Dr. Katona Krisztina

főiskolai tanár

készítette:

Ondos Tímea

csecsemő és kisgyermeknevelő

szakos hallgató

2022

NYILATKOZAT

Én, Ondos Tímea teljes felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott dolgozat a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült.

Szarvas, 2022. április 12.

a szerző aláírása

Tartalomjegyzék

NYILATKOZAT.....	
<u>1. Bevezetés: Téma választás indoklása</u>	<u>1</u>
<u>2. A mese szerepe a kisgyermek életében</u>	<u>3</u>
2.1. A mese pszichológiája	3
2.1.1 A televízió hatása a gyermek fejlődése szempontjából.....	4
2.2. A mese gyermeklélektani hatása	6
2.3. A mese, mint örömforrás	9
2.3.1. Én-mese	11
2.4. A mese, mint nevelési eszköz.....	13
<u>3. A mese hatása a kisgyermek fejlődésére</u>	<u>20</u>
3.1. A mese hatása az anyanyelv fejlődésére	23
3.2. A mese hatása a képzelet fejlődésére	25
<u>4. A mese elmélete</u>	<u>27</u>
4.1. A mese műfaja	27
4.2. A mese csoportosítása	28
4.2.1. Műmese	29
4.2.2. Népmese	30
4.2.2.1. Állatmesék	35

4.2.2.2. Tréfásmesék	36
4.2.2.3. Formulamesék	37
4.3. A mese szerkezeti elemei	38
4.4. A mese tartalmi elemei	38
4.5. Meseválasztás	39
<u>5. Bölcsődés korú gyermekeknek szóló műmesék</u>	<u>42</u>
5.1. Bartos Erika meséi	42
5.2. Marék Veronika meséi	45
<u>6. Kutatómunka</u>	<u>47</u>
6.1. Elemzés	47
6.2. Hipotézis	48
6.3. Szülők által kitalált történetek összegzése	49
6.4. Kisgyermeknevelők által kitalált történetek összegzése	53
6.5. Bartos Erika: Bogyó és Babóca az óvodában elemzése	57
6.6. Összehasonlítás	59
<u>7. Összegzés</u>	<u>62</u>
Felhasznált irodalom	63
Mellékletek	64

1. Bevezetés

A meséknek és a mesés könyveknek jelentős szerepe van a bölcsődés korú gyermekek számára.

A mai modern világban sajnálatos módon átvették a szerepet a virtuális mesék a televízió és a számítógépek használatával. Emiatt jelentősen csökkent a verbális mesék átadása, hallgatása, és a mesés könyvek nézegetése, olvasása. A gyerekek szívesebben néznek meg egy rajzfilmet, minthogy, végighallgassák a szüleik vagy a kisgyermeknevelő meséit.

Pedig a meséknek jelentős hatásuk van a kisgyermek fejlődésére. Első sorban a nyelvi fejlődésüket segíti elő. De fontos szerepük van a személyiségfejlődésben, a kommunikáció elsajátításában, a képzelőerő formálásában. A meséknek a tartalma hat az érzelmeiken keresztül a gyermekekre. A gyermek jobban beletudja magát élni, könnyebben azonosul a szereplőkkel/főhősökkel, mint egy rajzfilmben látott karakterrel. A mese fejleszti a gyermekek gondolkodását, valamint nagy jelentőségük van a fantázia alakulásában.

A gyerekek szeretik a rövid, kitalált meséket, amelyek hétköznapi eseményekről, történekekről szólnak, mert ezekkel tudnak azonosulni, ami velük is megtörtént újra át tudják élni. A mesélés által a gyermek olyan tapasztalatokra, ismeretekre tesz szert, amelyeknek megszerzésére más helyzetekben nincs lehetőség. Fejlődik emberismerete, a főhőssel való azonosulás fejleszti empátiáját, gazdagodik szókincse. A mese segíti az optimista életfilozófia és az önálló véleményalkotás alakulását.

A mesék érzelmi szinten oldják a feszültséget, a szorongásokat, és növelik az érzelmi érzékenységet és az empátiát. Az egyik legnagyobb örömforrás a gyermek számára. Elősegíti a kulturális javakhoz, és a humán értékekhez való hozzáférést, ezzel hozzájárul a nyelvi- és társas szocializációhoz. A mesehallgatás a gyermek művészetek felé tett első lépéseinek egyike. A mesék megismertetik a

kisgyermekkel azt a művészi kifejezésformát, amely később képessé teszi más irodalmi alkotások befogadására.

A meséknek meghatározott jelentősége van a kisgyermek életében. A mesékkal való találkozásnak többféle módja van. Elsősorban a szülő feladata bevezetni a gyermeket a mesék világába, hiszen hozzá fűzi a legszorosabb bizalmi-érzelmi kapcsolat. Majd pedig intézményes keretek között, a nevelő pedagógus is átveszi ezt a tevékenységet, a bizalmi kapcsolat kialakulását követően.

A mesék világában sajátos helyet foglal el, a szülők és a kisgyermeknevelők által kitalált történetek. Ők, akik a legjobban ismerik a gyermeket, tudják, hogy éppen mire van szüksége, milyen történet nyugtatja meg, segít feszültségei, problémái leküzdésében. A felnőttek ismernie kell a mesék világát, ahhoz hogy ő maga is tudjon mesélni. Illetve sok-sok mese olvasása szükséges egy történet kitalálásához.

2. A mese szerepe a kisgyermek életében

2.1. A mese pszichológiája

A mese képi világa és valóságábrázolása teljes mértékben megfelel a gyermeki gondolkodásmódnak, emiatt a mese tulajdonképpen a gyermek szemével nézett világ, és mese „minden, ami a gyermeki képzeleterőt megmozgatja.

Ebbe a sajátos gondolkodásba azért illeszkednek tökéletesen a mesék, mert ugyanolyan egyszerűnek és szélsőségesnek mutatják a világot, mint amilyennek azt a gyermek megéli. A mesei elemek és fordulatok megfelelnek azoknak a gondolati vonásoknak, amelyek a lelki fejlődés ebben a korai szakaszában jellegzetesek. A gyermek folyamatos kíváncsiságát, miértjeit nem lehet kielégíteni természettudományos ismeretekkel. Arra, hogy otthonosan érezhesse magát a számára rejtélyekkel teli világban, a mesék adnak lehetőséget.¹

A szeretett tárgyak és személyek védelmet nyújtanak, így a gyermek személyiségfejlődése szempontjából nagyon fontos az állandó személyek jelenléte és a tárgyi környezet állandósága is. Ugyanezt a folyamatosságot és biztonságot nyújtja a mesében az ismétlés, a kezdő és záró formulák stabilitása, a sztereotip kifejezések, az ismétlődő motívumok, mint például a próbatétel.

A mesei motívumok és fordulatok teljes összhangot alkotnak a gyermek fejlődéslélektani jellegzetességivel. A mesében minden lehet, bárki bármivé átváltozhat és visszaváltozhat, a végletek nemcsak a jellemben jelennek meg, hanem a helyszínekben és az arányokban is. Freud ezt nevezi a „gondolat mindenhatóságának”. A gyermek bár tudja, hogy a dolgok a valóságban nem így vannak, mégis elfogadja az irracionális az „elvarázsolt tudatnak” köszönhetően.²

¹ Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, 43 oldal

² Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, 45 oldal

A gyermek a mesehallgatás során nemcsak a mesélő szülőre, hanem befelé is figyel, lelki szemei előtt megelevenedik a történet, és a saját vágyainak megfelelő fantáziaképet alkot. Ilyenkor nagyon intenzív belső munkát végez: elképzei, amit hall, és egy belső illusztrációban megrajzolja saját történetét. Ez segíti őt a nap folyamán felgyűlt feszültségei, negatív érzései feldolgozásában, és azoknak a félelmeinek a megszelídítésében, amelyeket nem tudott vagy még nem mert megfogalmazni. A mesélővel való személyes kapcsolata teszi lehetővé azt, hogy érzelmi biztonságban érezze magát, ellazuljon, átadja magát annak a lebegő tudatállapotnak, amelyben a belső képvilágát megelevenítheti, és létrehozhatja a belső mozt.³

2.1.1. A televízió hatása a gyermek fejlődése szempontjából

Ha a gyermeket a televízió elé ültetjük, egyrészt megfosztjuk attól a lehetőségtől, hogy a mozgás segítségével dolgozza fel élményeit, másrészt a külső képek azonnal leállítják a belső képkészítés, képáramlás folyamatát, amit a gyermek mesehallgatás közben él át. Ilyenkor a fantázia nem működik, és a gyermek kreativitása sem fejlődik. A tévénézés legfőbb veszélye az, hogy a gyermek nem tud különbséget tenni a külső és a belső kép között, nem tudja függetleníteni magát attól, amit látott.

A tévé képernyőjén felfoghatatlanul gyors tempóban pergő képekkel szembesül a gyermek, ami nagyon megterhelő az idegrendszer számára. Ezeket a vibráló külső képeket jó esetben az álmai során dolgozhatja fel – amennyiben nem sikerül, megjelenik a szorongás.

A tévénézés másik problémája, hogy az a meghitt, intim kapcsolat is hiányzik belőle, ami a gyermek és a mesélő között létrejön.⁴

³ Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, 50 oldal

⁴ Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, 59 oldal

A mesemondás megköveteli a mesélőtől a gyermekvilág ismeretét és tiszteletét, ahogy a gyermekkel szembeni felelősségérzete is. Aki mesél, annak tudnia kell, hogy a gyermeki lélek legmélyebb rétegibe hatol.

A legfontosabb, hogy a meséléshez idő kell – olyankor semmiképpen ne meséljünk, amikor fél szemünkkel ez órát lessük. A gyermek megérzi, ha sietünk, és le akarjuk rázni. Ahhoz, hogy ne törjük meg az élményt, a mesét elejétől a végéig, megszakítások nélkül mondjuk el, és mesemondás után hagyjunk időt a mese feldolgozására is.

A meseválasztásnak az életkori sajátosságokhoz, valamint a gyermek egyéni igényeihez, érdeklődéséhez, érzelmvilágához kell igazodnia.

Persze nem tudhatjuk előre, melyik mese jelenti majd a legtöbbet számára, ahogy azt sem, hogy milyen érzelmeket fog előhívni belőle. Abban azonban biztosak lehetünk: ha a gyermek leragad egy mesénél, és újból meg újból hallani akarja, ez azt jelenti, hogy egy olyan feldolgozatlan problémája van, mire a mesében szimbolikus úton segítséget kap. Az, hogy egy adott életkorban melyik mese a legfontosabb számára, attól függ, hogy hol tart a lelki fejlődésében, és aktuálisan milyen problémák foglalkoztatják.

Fontos, hogy a gyermek mesélés közben láthassa az arcunkat, szemünket, és érezze, hogy vele együtt, élvezettel vagyunk jelen a meseélmény megélésében. Ha unottan, kötelességből mesélünk, akkor ez hanglejtésünkől, mimikánkból is érezhető lesz, és megtörjük a meseélményt.⁵

Ha csak lehet, meséljünk fejből, kezdetben a mindennapi életeseményekről. Nagyszerű, ha magunk találjuk ki a mesét, vagy a gyermekünkkel egymásra hangolódva alkotjuk meg közösen a történetet, mert ez lesz az egyik legszemélyesebb élménye. Ha e tekintetben gátlásaink vannak, akkor olvashatunk

⁵ Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, 111-113 oldal

is, vagy akár a kettő keveréke is lehetséges: általunk ismert mesét mesélhetünk a saját szavainkkal.⁶

Az EQ fejlesztésének folyamatában a mese alapvetően fontos szerepet tölt be. A mese a gyermek lelkivilágát testesíti meg, segít különválasztani egymásnak ellentmondó érzéseit. Éppen ezért végtelenül megnyugtató, ha megzabolázatlan indulatait belevetítheti a mese negatív szereplőibe. A mesék által megtanulja, hogy minden érzése a személyiségének része, és azt is, hogy ezek megfékezhetők, kezelhetők, irányíthatók.

A mesék szinte észrevétlenül juttatják el a gyermeket a szellemi, lelki, érzelmi gazdagodáshoz.

A mese olyan, akár egy tükör – azt látjuk meg benne, amit lelkünkben hordozunk, ezért egy mesét az adott lelki szükségletünknek megfelelően mindig más és más módon értelmezhetünk. Emiatt soha nem szabad magyarázni a mesét – hagyni kell, hogy érzelmi szinten fejtse ki hatását.

Bettelheim is megerősíti, hogy a történetekkel, mesékkal magokat ültetünk el a gyermek tudatában, amelyeket addig nem szabad bolygatni, ameddig képesek nem lesznek kicsírázni.⁷

2.2. A mese gyermeklélektani hatása

Az öröm, amely ezeket a ráismeréseket kíséri, az éntudat alakulásával is összefügg. Hozzá tartozik az „én ezt is tudom” öröme. A ráismerés élménye magába foglalja azt az érzést, hogy én a külvilágnak szemlélője vagyok, s ez megerősíti az én és a külvilág elhatárolását. Ilyen ismeretszerző és én-fejlesztő ráismerések nemcsak a képeskönyv kapcsán vannak, hanem a mindennapi életben is.

Ezzel nagyjából egy időben jelentkezik a gyerekeknek az az igénye, hogy meséljenek neki. Előzőleg is fontos volt, hogy beszéljenek hozzá. De ez sokáig a kontaktusnak

⁶ Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, 115-116 oldal

⁷ Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, 265-266 oldal

volt az eszköze, része annak az általános igénynek, hogy foglalkozzanak vele. A harmadik év végén, a negyedik életévben azonban már valami olyat akar hallani, ami, lélektani funkcióját tekintve, a mesélés körébe tartozik. A saját életéről vagy egy hozzá hasonló kisgyerekek az életéről, a szüleinek a hétköznapijairól szóló történetek kötik le a legjobban. Az elbeszélés legyen minél részletesebb, minél aprólékosabb, legyen benne párbeszéd.

A gyerek ráismer a részletekre, képzeletben letapogatja őket, mint egy esemény nyomait. Újraéli azt, amit már hallott, amit tud, amit ismer, ami már megtörtént vele. Így élményei megszilárdulnak, és az átélés tudata megerősödik. Az egymás után következő dolgok összetartozásának, a folyamatosságnak a megélése ez – igazi iskolája a közvetlen emlékek minden részletében valósághű felidézésének.

Külön szerepük lehet azoknak a történeteknek, amelyek a szülők hétköznapijairól (főként az otthonról távol töltött idejükről) szólnak. Minél többet tud a gyermek arról, hogy mit csinálnak a szülei, amikor nincsenek vele, annál könnyebben viseli el a távollétüket. Ezeket a meseszerű elbeszéléseket beleszövi játékába, és így a hiányérzés feszültégét enyhíti, elvezeti.

Azzal, hogy a gyerekek elbeszéljük saját napjának lefolyását, és mesélünk a szülők életéről, tagoljuk, szavakhoz kötjük, kifejezésre alkalmasabbakká tesszük az élményeit. Ennek révén könnyebben felidézhetően, mozgékonyabbak, beszélgetésbe, játékba jobban beilleszthetőek. Arra is tanítjuk ezzel a gyerekeket, hogy emlékeket megőrizzen, emlékképeket felidézzon és felhasználjon.⁸

A mesehallgatás hosszú ideig az egyetlen olyan magatartásmódja a gyerekeknek, amelyben erre a passzív képzeleti beleélésre képes.

A mese sokféle elemet tartalmaz. Megtaláljuk benne a mítoszok maradványait, olyan motívumokkal, amelyek az európai ember művészetének gyermekkorát őrzik (óriások, szárnyas ló, kitett gyerek, stb.). Még gyakoribbak a népmesei elemek, amelyek nálunk, magukba foglalják a keresztény középkor vallásos büntudatának a kivetítéseit is (boszorkány, ördög, stb.). Át vannak szöve a mesék a társadalmi tapasztalatok áttételeivel (az igazságért küzdő szegénylegény, a hatalmas észen

⁸ Mérei Ferenc – V.Binet Ágnes – Gyermeklélektan (Nyolcadik kiadás), 240-241 oldal

túljáró gyenge, a gonosz mostoha). Ha e sokféle elemből összeszőtt meséket a gyermeklélektan szempontjából elemezzük, azt látjuk, hogy ezek az elemek és fordulatok megfelelői azoknak a gondolati, indulati, szemléleti vonásoknak, amelyek a lelki fejlődés korai szakaszaiban jellegzetesek: a gyermekinek.

A meseinek és a gyermekinek egy másik megfelelése az ellentétek kedvelése. A mesében törpék és óriások szerepelnek, rút banya és szépséges királykisasszony, jóságos tündér és gonosz boszorkány. De éppen ilyen szélsőséget tartalmaz a mese földrajza és természetrajza. A hősök a világ végén járnak, a tó feneketlen, a fa égig ér.

Wallon az ellentétek kedvelését fejlődési jelenségnek tekinti. A gyereknek, mit láttuk, sokáig nincs viszonyítási mércéje a dolgok arányairól. Mindent önmagához viszonyít. Nem tud arányba állítani, hanem csak különbségeket állapít meg, mégpedig feltűnő, rikító különbséget, s kezdetben ezt is csak páros összehasonlítással, és csak akkor, ha a viszonyítandó tagok egyike ő maga. Mint láttuk, nem alakult még ki benne a sorra rendezés készsége. Nem tudja elrendezni az észlelet tulajdonságokat, az óriásitól a parányiig méret szerint, a gyönyörűtől a rútig a szépség szempontjából, az égig érőtől a feneketlenig a mélység kategóriájában. Összehasonlítani csak úgy tud, ha egy tulajdonság szélsőséges változatait önmagához méri. –rövid, átmeneti jelenség ez. A saját magához mérés hamarosan kiesik belőle, és kialakul – ez az, amit a mesével kapcsolatban észlelünk – egy kétpontú mérce.

Az ellentétek preferenciája ezt a kétpontú gyermeki mércét követi. Ahhoz, hogy a gyerek egy tulajdonságot jól meg tudjon ragadni, el tudjon képzelni, az kell, hogy szélsőséges voltában utaljon egy másik szélsőségre, az ellentétére.

A legtöbb mese szerkezetében, stílusában vannak ismétlések. Ez is a meseinek és a gyermekinek egyik találkozása. Bizonyos cselekvések újra meg újra visszatérnek a történetbe. Ismétlődésük szinte ceremoniális jellegű.

Az epizódok visszatérése, a szóbeli fordulatokkal való újratalálkozás, éppen úgy, mint a játékban, itt is örömforrás. A rituális táncok, cselekvések, természeti népek egész rituális életformája elsősorban az együtteség többletörömét nyújtja. De a rítusnak ezenkívül sok más örömforrása is van: a ceremoniális sorrend révén

mindenki előre tudja, mi fog következni. Nem gondolja végig, de beállítódásában, sőt cselekvéseiben is benne van a várakozás az elkövetkező gesztusra. Ez a várakozás állandó feszültséget teremt. De minden pillanatban oldódik is a feszültség, mert a várakozás minden részletnél valóban teljesül. A folyamatos megismétlés, ha még nem dermedt meg, ha őriz még indulatot, akkor a tartós egyidejű feszültségnek és kielégülésnek az állapota.⁹

2.3. A mese, mint örömforrás

Az irodalommal való ismerkedés kezdetei az anya mondókái, versei, dalai, melyek örömforrások és érzelmi biztonságot nyújtanak a kisgyermek számára. Sugárné szerint mese-korszak kezdete egyéves kor tájára tehető. Ebben az életszakaszban az aktív szókincs-gyarapodás lényegében áll, a passzív szókincs viszont ugrásszerűen gyarapszik.¹⁰

A szociális kompetenciák a társas helyzetekben való létezésünket segítik, főbb elemei a szociális kommunikáció, a proszocialitás, az együttélés és az érdekérvényesítés.

A mesélés helyzetei több szinten, formában is segítik a szociális kompetenciák fejlődését, hiszen jelentőséggel bír a mesélő felnőtt és a mesét hallgató gyermek kapcsolata, intézményes nevelésben a mesélés helyzeteiben jelen lévő társak közötti interakciók, valamint a mese tartalma. Maga a mesetartalom hatása is több rétegű, hiszen az egyes mesélők és mesét hallgatók meseértelmezése is különbözik egymástól. Ezek a hatások részben spontán módon, részben szándékosan alakítva is működnek. Spontán hatás pl. a mese tartalmában megjelenő tartalom, szándékosan befolyásolt lehet viszont a meseválasztás. Van olyan hatás is, amely lehet spontán és szándékos is, pl. a gyermek élményére adott felnőtt reakció.

⁹ Mérei Ferenc – V.Binét Ágnes – Gyermeklélektan (Nyolcadik kiadás), 245-248 oldal

¹⁰ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 330 oldal

A mesélés gyönyörködtet és egyben útmutatást is ad: szól a földi és a magasztos örömökről, erkölcsi és lelki vezérlő, segít a problémák megoldásában. Koherencia-teremtő, érzelmi feszültséget csökkentő funkciója van, segít a világ értelmezésében. A mese „gyönyörködtető, megkönnyebbitő, felemelő”.¹¹

A mese nem problémamentes életet ígér, nem bagatellizál, hanem a problémák legyőzhetőségét hirdeti. A mesét hallgatóban reményt kelt az, hogy az életben a leggyengébbek is boldogulhatnak. Nemcsak a morális kérdések fontosak, hanem a boldogulás lehetőségének hangsúlyozása is. A mesélés segíti az önismeret és az önbizalom fejlődését, megerősíti a gyermeket abban, hogy képes önállóan cselekedni, képes akaratát, adottságait, én-erejét egy pozitív jövőkép érdekében mozgósítani.

Bettelheim munkái kiindulópontul szolgálhatnak a mese erkölcsi hatását illetően is. A jó mesében az erkölcsi üzenet mindig implicit módon fogalmazódik meg. A mesében minden világos, nincsenek benne kétértelműségek: a mesealakok nem ambivalensek: vagy jók, vagy rosszak a mese teljes tartalmában. Ez a polaritás a jó és a rossz kategóriáinak polaritása, amit felerősít a külső-belső szépség (vagy csúnyaság) együttjárása is.

A mesét hallgató gyermek azzal a hőssel azonosul, annak a hősnek a viselkedése lesz minta a számára, akinek a helyzetét vonzónak találja, és az a hős vonzó, aki sikeres a gyermek által fontosnak tartott helyzetekben, aki meg tudja oldani azokat a problémákat, amelyekhez hasonlóakkal a gyermek maga is küszködik. Ez alapvető jelentőséggel bír a szociális motívumrendszer fejlődése szempontjából. A vonzó hős nem okvetlenül ez erkölcsi értelemben pozitív hős.

Éppen ezért lehetnek veszélyesek az agresszív tartalmú rajzfilmek; a bűbájos, esztétikus figurák vonzóak a gyermek számára, ezt a vonzalmat erősíti a különösebb erőfeszítés nélküli, az agresszorra semmiféle negatív következménnyel

¹¹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Honti, 1975:16) 334 oldal.

nem járó, a főhőst könnyen győzelemhez segítő, gyakran humorosan ábrázolt, ezáltal erősen eufemizált agresszió.

A mese az ember egész életében szerepet játszik. A felnőtt személyiséget meghatározzák a gyermekkori meseélmények is. A gyermekkor mesevilága olyan mélyebb, alapvető felismeréseket idéz meg, amelyeket az élet ugyan nem mindig igazol, de morális érvényüket senki nem vonja kétségbe (a legkisebb fiú, a legelesettebb győz, a jó elnyeri méltó jutalmát stb.).¹²

2.3.1. Én-mese

Az úgynevezett én-mesék,¹³ más elnevezés szerint élet-mesék nagyon egyszerű történetek, melyek a kisgyermek mindennapjairól, pontosabban napjának különböző epizódjairól, történéseiről és tevékenységeiről szólnak. Akár párbeszédekkel is tarkítva, ugyanazt mesélik el, mi már megtörtént vele, vagy bejárák a mese során az őt körülvevő világot, a nagyvilágnak az életben jelen lévő kis szegletét, ezzel segítve őt a környezetéhez fűződő bensőséges viszony kialakításában.

Az én-mesék tulajdonképpen az élet sűrített mozzanatai. Közvetlenül vagy áttételesen nyújtanak segítséget a világ jelenségeinek megismeréséhez¹⁴. Fontos dolgokat mondanak el a gyermek közvetlen környezetéről, mikrovilágáról és a társas kapcsolatairól. Ezekben a mesékben nem az egymást követő izgalmas történéseken van a hangsúly, inkább a környezettel való ismerkedésen, egy-egy felfedezésen vagy felismerésen, amely tágítja a gyermek által belátható világot. A legegyszerűbb napi kérdésekben segítenek eligazodni, hiszen hallgatásukkal a gyermek újra átélheti a kellemes élményeket és magyarázatot kaphat tisztázatlan kérdéseire, ezáltal szorongáscsökkentő hatásuk is lehet.

¹² Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 334-337 oldal

¹³ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban (*Mérei és V. Binét*, 1985), 422 oldal

¹⁴ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban (*Boldizsár*, 2007) 422 oldal

A kisgyermek örömmel hallgatja a hétköznapi valóságból építkező meséket, mert tudja, hogy az egyes szám harmadik személy órá utal, például „Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kislány/kisfiú, akit úgy hívtak, hogy...” A történetek egybefoglalják az ismerősség (ráismerés) és az újdonság (meglepetés) varázsát. Elősegítik a meglévő tapasztalatrendszer differenciálódását, az árnyalatok megérzését és felismerését¹⁵. A kis mesék megszilárdítják a megtörtént események emlékképeit, és megerősítik az átélés tudatát. A gyermek felismeri, hogy az egymást követő események összetartoznak, és róla szólnak. Az én-meséket lehet variálni, napi eseményekhez vagy álélt eseményekhez kapcsolni, és lehet hagyni, hogy a gyermek maga folytassa a történetet, vagy egy-két szóval irányítani a mesemondást, ha a gyermek beszédprodukciója elég fejlett már hozzá.

Vannak gyerekek, akik ragaszkodnak ugyanazokhoz a mesékhez, szeretik újra végig hallgatni a róluk szóló történeteket. Figyeljünk arra, hogy a mese a gyermek számára mindig megnyugtató legyen, hiszen ebben az életkorba érzelmi biztonságra van szüksége. Az „ösbizalom”¹⁶ meglapozása megkívánja a jó befejezést. Kitalált meséinkkel erősítsük a pozitív, és értékes tulajdonságokat, de ne alkossunk didaktikus tanmeséket.

A gyermek sok esetben használja forrásként a saját magáról való ismereteit, és ezt a tudást viszi át más élőlényekre, tárgyakra, a körülvevő világra. A gyermek hite szerint a gyermekek és az állatok kicsinyei is, külön csoportot alkotnak az élőlények között. Szívesen hallgatja ezért a hasonló korú vagy kisebb gyermekekkel, a valóságból vagy képről ismert (névvel felruházott) állatokkal megesett vagy megeshető történeteket. Az elbeszélések segítségével szemléli a környezeten túlra is kiterjeszti tapasztalatait, így gazdagodik a világról felépített mentális modellje, ismerete és szókincse.

¹⁵ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban (*Mérei és V. Binét, 1985*) 422 oldal

¹⁶ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban (*Erikson, 2002*) 423 oldal

Különösen fontosak azok a történetek, melyek a családról, a szülők, a testvérek, és a nagyszülők hétköznapijairól mesélnek. Minél többet tud a kisgyermek arról, hogy mit csinálnak közeli hozzátartozói, amikor nincsenek vele, annál könnyebben viseli a tőlük való elválást, a távollétüket. A történetek az emlékképek megőrzésében és felidézésében támogatják. Tagolják, szavakba öntik és kifejezhetővé teszik a gyermekek érzéseit és élményit, ezáltal oldják a hiányérzés feszültségét, és enyhítik, elvezetik szorongását.¹⁷ Az én-mesék (élet-mesék) biztonságot és kapaszkodót nyújtanak a beszoktatás időszakában. A gyermek és a nevelők között fokozatosan kialakuló érzelmi kötődést mélyítik, és jelentősen megkönnyíthetik a beilleszkedést a bölcsődei közösségbe. Mérsékelhetik az adaptáció során mutatkozó stressz-reakciók súlyosságát és időbeni elhúzódását is, például az alvási nehézségeket, a nyugtalanságot, a sírást, a tiltakozást, a szülőtől való nehezebb elválást stb.¹⁸

2.4. A mese, mint nevelési eszköz

A gyermeknek két tündérvilága van: a játék és a mese. Mindkettőnek azonos a funkciója: az én pszichés szükségleteinek kielégítése a valóság transzformálása által: azaz mind a játék, mind a mesehallgatás során a gyermek annyit és úgy épít be a személyiségébe a világból, amennyire, és ahogy a lelki harmónia megteremtéséhez szüksége van.

A mese elsősorban tartalmával hat a gyermek érzelmvilágára.

Nemcsak a történelmi korok, hanem a nemzeti sajátosságok, a nép történelme, életmódja, érzelmi- és gondolatvilága is tükröződnek a mesében: az Ezeregyéjszakából a mesés Keletet ismerhetjük meg, a Grimm-testvérek által összegyűjtött mesékből pedig a közép – és újkori Nyugat – Európát. Minden egyes

¹⁷ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban (*Mérei és V. Binét, 1985*) 423 oldal

¹⁸ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 422-423 oldal

nemzet mesekincsében sűrítve benne van a nép történelme, melynek legfontosabb eseményei kiemelve, sajátosan elfogadó érzelmi színezettel átszőve szerepelnek.

Többek között ez teszi a mesét oly fontossá és pótolhatatlanná a szocializáció folyamatában. A mondóka, a vers, a mese az emberiség történetében mindig a szocializációnak és a nevelésnek, az adott nemzet és a szűkebb társadalmi csoport kultúrája átadásának fontos eszközei voltak.¹⁹

Bettelheim a következőt írja: „A gyermek figyelmét az olyan történet köti le a legjobban, amelyik szórakoztatja és felkelti kíváncsiságát. De életét csak akkor gazdagítja, ha mozgásba hozza képzeletét, ha fejleszti intellektusát, ha eligazítja érzelmeiben, ha megbékíti félelmeivel és vágyaival, ha elismeri nehézségeit, és akkor megoldásokat is javasol kínzó problémáira. Röviden: ha egyszerre reagál személyiségének minden megnyilvánulására. „

Tarbay Ede ugyanezt így fogalmazta meg: „Az irodalom a felnőttek és ösztönösen a gyermeknek örömet, gyönyörűséget jelent, és választ a ki nem mondott gondolatokra. Feleletet arra, ami éppen nyugtalanítja, de nem tud beszélni róla. Eligazítást a világban, a világ rendjében, rendetlenségében.”

A mesék a valóságról, a mindennapi élet történéseiről, viszontagságairól, problémáiról, az emberi kapcsolatokról olyan tapasztalatokat közvetítenek, amelyeknek megszerzésére más élethelyzetekben nem lenne lehetőség, ill. ezen tapasztalatok sok kudarctól, nehézségtől óvják meg az embert, és a mese varázsa, a belőle áradó optimista életfilozófia (a sikerhez kudarcon keresztül vezet az út, a sikert ki kell érdemelni, tenni kell érte, a jó elnyeri méltó jutalmát) erőt ad az embernek a mindennapok küzdelmeiben: vagyis a mesékben a valóság tükröződik, a valóság megélését viszont segítik a mesék.

A mesét hallgató gyermekben reményt kelt az, hogy az életben a leggyengébbek is boldogulhatnak. Nem a morális kérdések a fontosak, hanem a boldogulás lehetőségének hangsúlyozása.

¹⁹ Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes – Ciróka, Maróka (szöveggyűjtemény), 7 oldal

A mese nagyon komolyan veszi az egzisztenciális félelmeket és dilemmákat, és néven nevezi őket: nyílt kimondja, hogy az ember igényli a szeretetet, fél attól, hogy semmibe veszik, szereti az életet és fél a haláltól. Ezen túl megoldásokat is javasol olyan szinten, amit a gyermek is megért.

A mese segíti az önismeret fejlődését.

A gyermek pillanatnyi érdeklődésének és szükségleteinek megfelelően egyazon mesében sokféle értelmet is találhat.

A mese akkor pozitív élmény a gyermek számára, ha elejétől végéig hallja. A mese befejezése által okozott katarzisélmény kiváltója a mese befejezése: minden bonyodalom ellenére minden jóra fordul.

A felnőtt csak azt a mesét tudja élményszerűen elmesélni, ami őrá is élményként hatott: így a felnőtt meseválasztása sok mindent elárul magáról a felnőttéről is.

A visszatérő örök témák (szerelem, szülő-gyerek kapcsolat, tisztesség...stb.) mindig valamilyen egyéni megjelenítésben tűnnek fel, nincs közöttük két egyforma. Ezért a mesehallgatás során a ráismerés öröme és az újdonság varázsa együttesen van jelen.

Valószínű, hogy a személyes élmények mozgásba jövele az irodalmi megértés elengedhetetlen feltétele. A választásainkat élményink is befolyásolják. Erősen életkorfüggő az, hogy mikor milyen mesét mondhatunk a gyermeknek.

Sugárné Kádár Júlia szerint a mese-korszak kezdete 1 éves kor tájára tehető: „a gyermek igényli a képeskönyvből olvasást, és belső indítékból (nem felszólításra!) maga is megjelöli képeken látható tárgyakat, esetleg cselekvéseket.”

Buda Béla is a második életévben kialakuló biológiai szükségletektől független interakciós kedvvel hozza összefüggésbe a mesélést: ...”hosszú ideig teljesen mindegy, miről szól a mese, a tágra nyílt kis tekintetek főleg a deklamációt és a széles gesztusokat értékelik.”

Kb. 2-2 ½ éves kortól mesélés új formáját jelentik a gyermek és a családtagok életének 1-1 epizódját felelevenítő igaz történetek, amelyeket a kisgyermek szívesen hallgat, újra és újra kér. A történetek hallgatása során ismét átéli a kellemes élményeket, magyarázatot kap, a tisztázatlan – olyakor feszítő –

kérdésekre, emlékekre, oldódhat az ebből fakadó szorongás (pl.: mit csinál az anyu akkor, amikor távol van,... stb.). A felnőttnek módjában áll a történetet a gyermek fejlettségéhez, érdeklődéséhez, pillanatnyi érzelmi állapotához igazítani, és a gyermek hangulatát a megnyugvás és derű irányába befolyásolhatja. Hasonló funkciójuk van ezeknek a történeteknek, mint a szimbolikus játékoknak: az Énnek saját kívánság szerinti kielégítése a valóság transzformálása által. Sokat veszítenek ezek a helyzetek az élményszerűségükből és pozitív hatásukból, ha laposak, nem elég izgalmasak, unottan elmeséltek, vagy a tanmesék irányába csúsznak el.

Az „igazi” mese élvezetére a gyermek Piaget szeint 2 ½ - 3 éves kora körül képes. Feltétel: a képzetek kialakulása, a szemléletes és a szimbolikus gondolkodás fejlettsége.

Az első „igazi” mesék a láncmesék és az állatmesék.

Érdekes kérdés az ún. kettős tudat vagy: számomra kedvesebb kifejezéssel élve: a mesetudat kérdése. Ennek lényege: a gyermek teljesen bele tudja élni magát a mesébe, miközben pontosan tudja, hogy az nem igaz, nem a valóság, hanem „csupán” mese: ez a valóságos és a csodás kettőssége, az átélés kettősség. „A gyerek tudja, hogy a szobában lévő szőnyeg nem repül, hogy a szomszéd kutyája nem szólal meg, s ő semmiféle varázsszóval nem változhat tündérré, - mégis örül, hogy a repülő szőnyeg eljuttatja a hőst céljához, s kétségbeesve várja, hogy a varanggyá változott királyfi visszaváltozzék. A kettős tudat a nagyóvodásokra jellemző: ők teljesen beleélik magukat a történésbe, s mégsem tévesztik össze magukat a mesehőssel.”²⁰

A mondókázás, verselés, mesélés, képeskönyv nézegetés intim kommunikációs helyzet. Az intimitás egyszerre feltétel és eredmény: a kisgyermek attól a felnőttől fogadja szívesen a mesét, verset, mondókát, akivel szoros, biztonságos érzelmi kapcsolata van, és ezek a helyzetek gyakran még közelebb hozzák a gyermeket és a felnőttet egymáshoz, kapcsolatuk mélyebbé válását eredményezik. Az intimitás megteremtése nyilvánvalóan attól is függ, hogy mennyire ismeri a gondozónő a gyermeket és fordítva. Ezek a kapcsolatok a

²⁰ Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes – Ciróka, Maróka (szöveggyűjtemény) (*Mérei F.* – *V. Binét Á. Bibliográfia 5.mű 238 oldal*) 14 oldal

bölcsődei élet előrehaladtával mélyülnek, de ez természetesen függ, érintettek személyiségétől is. Az intimitás – igény és az erre való képesség a pillanatnyi hangulattól, érzelmi állapottól is nagymértékben függ.

A hatás szempontjából fontos az elmélyültség is: ezt nagymértékben zavarja, ha a gondozónő percenként kitekintget a helyzetből, esetleg a mondókát, verset, mesét megszakítva fegyelmez, más gyermekekre vagy kollégára figyel, vagy valamilyen belső nyugtalanság, fáradtság miatt nem tudja átélni a mesélés hangulatát, nincs teljes lelkülettel jelen a helyzetben.

Az intimitás lehetővé teszi azt is, hogy a mesét mondó felnőtt a mesét hallgató gyermek rezdüléseire reagálva átalakítsa a mesét: bizonyos részeknél elidőzve, más részeknél gyorsítva, de a tartalmon nem változtatva a mesét a gyermek pszichés szükségleteihez igazítsa.

Az intimitás kérdése még egy szempontot felvet: a létszám kérdését: hány gyermeknek mondhatunk verset, mesét, hány gyermekkel nézegethetünk képeskönyvet úgy, hogy ez az intimitás megmaradjon. „Úgy gondolom, hogy bármennyinek, ha a gyermekek számára természetes, hogy nem kötelező a szituációban részt venni, tőlük függ, hogy bekapcsolódnak-e, és ha igen, meddig maradnak ott. Az viszont „kötelező”, hogy senki ne rontsa el a többiek élményét, ha már nem köti le a mese, észrevétlenül lépjen ki a helyzetből, és olyan elfoglaltságot találjon magának, amivel nem zavarja a többiek a mese hallgatásában.”

A gyermek a vers, a mese egyes részleteit a saját pszichés szükségleteihez transzformálja. Ebből következik az, hogy adott esetben mást ért a vers, a mese egyes részleteiből, mint társa vagy a mesélő felnőtt. „Úgy gondolom, a felnőtt akkor kezeli jól a helyzetet, ha az érzelmi/pszichés szükségletekből eredő transzformálást feltételezve hagyja, hogy a gyermek a saját igényei szerint élje át a verset, a mesét. Így a vers, a mese élményt okozó hatása és a gyermek meseszeretete megmarad, sőt, fokozódik. A magyarázgatás élményromboló hatású, és kognitív értelemben sem ér célt.”

Gyakran megfigyelhető, hogy ha a kisgyermek többször hallgat meg egy mesét, minden egyes alkalommal más ragadja meg abból. Arra is számtalan példa lehet, hogy ugyanaz a részlet más meghallgatás során másképp hat a gyermekekre, más megvilágításban válik érdekessé vagy éppen érdektelenné.

Beszélhetünk egyfajta globális megértésről is. Ezt mi, felnőttek is gyakran átéljük egy-egy olvasmány – vagy filmélmény kapcsán: ha valamelyikre gondolunk, valamiféle eszenciaként a hangulata, a tartalmi mondanivalója és az ezzel kapcsolatos érzelmeink idéződnek fel elsősorban, és korántsem biztos, hogy hírtelenjében meg tudjuk mondani valamelyik szereplő nevét vagy el tudnánk mesélni belőle egy részletet.

A globális megértésen túl többretegű megértésről is beszélhetünk: ugyanazt a részletet átélhetjük érzelmileg, hangulatilag, megérthetjük a konkrét tartalmát, a jelenség mögöttesét, helyét egy bonyolultabb kontextusba ágyazottan, üzenetét,...stb. Nyilvánvalóan minden egyes meghallgatáskor más-más súlypontokkal.

A szituációt és annak tartalmát mindig a gyermek választja: ő dönti el, szívesen vesz-e részt a mondókázásban, meghallgatásban, képeskönyvnézegetésben, mesehallgatásban, és ha igen, akkor mit „kér”. Ugyanakkor természetesen a felnőtt számtalan módon befolyásolja ezt a választást indirekt és direkt módon egyaránt: ő teremti meg ennek a tárgyi és hangulati feltételeit, ő kínálja fel a mondókát, a verset, a saját kedvenceit nyilván sokkal élményszerűbben tudja közvetíteni, stb. Jó ha a gondozónőnek saját repertoárja van.

A gyermek számára a mese a valóság transzformálása a pszichés szükségletek kielégítésére. Egy mese mindaddig megőrzi varázsát, amíg a gyermek pszichés szükségletét képes kielégíteni: ezért fordulhat elő, hogy a gyermek az unalomig akar hallgatni egy mesét vagy egy meserészletet. A szükségleteihez nem igazodó mesét pedig sokszor végig sem hallgatja, bármennyire szép is a történet, bármennyire szívből meséli a felnőtt.

Minden gyermeknek vannak általános és aktuális kedvencei, amelyek igazi élményt jelentenek számára. Nyilván nem könnyű a több szempontból történő

választások együttes kezelése (az egyes gyermekek választási és a gondozónő választása).

Nagyon fontos, hogy a gyermek életkorának érdeklődésének megfelelő, színvonalas művekkel kerülhessen kapcsolatba.

A mondókák, versek, mesék, képeskönyvek hatása mindig elsősorban érzelmi: csak az ragadja meg a gyermeket, mi pillanatnyi hangulata, érzelmi állapota alapján befogadható számára. (Mi, felnőttek is így vagyunk ezzel: bizonyos esetekben egy-egy könyv, film, zenemű pillanatnyi érzelmi állapotunktól annyira eltérő hangulatot közvetít, hogy nem vagyunk képesek beleélni magunkat a mű hangulatába, és természetesen az is előfordul, hogy érzelmileg annyira érintettek vagyunk, hogy már nem bírjuk el ennek az állapotnak a fokozását). Éppen ezért a mondókának, versnek, mesének direkt tanítása, ill. direkt nevelő célzatú felhasználása (tanmesék pl.) szerencsére teljesen felesleges próbálkozások.

A verset, a mesét nem kell – sőt nem szabad – magyarázni. A vers, a mese hangulatából, és tartalmából a gyermek sok mindent megért hangulatától és fejlettségétől függően. A kognitív tudás direkt gyarapítása soha nem lehet a vers- vagy mesemondás célja. A fentiekből az is nyilvánvaló, hogy a direkt ismeretgyarapítás az érzelmi hatás elsődlegességéből következően lehetetlen.

A mese, a vers illusztrálása felesleges, sőt, ártalmas: zavarja a belső kép kialakulásának folyamatát. A hallottakból a gyermek a képzelete segítségével olyan és annyi belső képet hoz létre, amely leginkább megfelel pszichés szükségleteinek.

Jó, ha a gondozónő „fejből” mesél, mond verset. Egyrészt élményszerűbben tudja elmondani azt, amit jól ismer, nem kell a hangsúlyozásra, a tartalomra, a mondanivalóra úgy koncentrálnia, mint az ismeretlen szöveg esetében. Másrészt jobban tud az őt hallgató gyermekre figyelni, érzelmi állapotához igazítani a történetet, esetenként nyújtani, részletezni, más esetekben adott részeknél összevonni, csak a lényegre koncentrálni.²¹

²¹ Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes – Ciróka, Maróka (szöveggyűjtemény), 10-18 oldal

3. A mese hatása a kisgyermek fejlődésére

A mondókázás, verselés, mesélés, képeskönyv-nézegetés nagy hatással van a kisgyermek érzelmi, értelmi (ezen belül beszéd, gondolkodás, emlékezet és képzelet) és szociális fejlődésére. A gyermek olyan tapasztalatokra, ismeretekre tesz szert, amelyeknek megszerzésére más helyzetekben nincs lehetősége. Gazdagodik emberismerete, könnyebben el tud igazodni az őt körülvevő világ szövevényes viszonyrendszerében. A róla szóló történetek hatására eredményesebben fel tudja dolgozni saját élményeit, érzéseit. A beszélgetések során olyan kérdések merülnek fel és válaszolódnak meg, amelyek más helyzetekben – speciális jellegük miatt – nem fogalmazódnának meg. A főhőssel való azonosulás révén fejlődik a gyermek empátiája. A mesék kitartásra buzdítanak, végső konklúziójuk – a jó elnyeri méltó jutalmát – optimizmusra nevel. Az emberi kapcsolatok, a mindennapi élet jelenségei között egyre jobban eligazodó kisgyermek valószínűleg egyre nyitottabb, egyre derűlátóbb személyiséggé válik, kialakul benne a világ megismerésére és megváltoztatására irányuló vágy.²²

A szerző szerint a cél „A gyermek és az irodalom tudatos és aktív kapcsolatának megteremtése. Irodalmi érdeklődésének felkeltése, kibontakoztatása, fejlesztése. Irodalmi szeretetének megalapozása és az olvasóvá nevelés folyamatának elindítása. Fejlessze a gyermek erkölcsi érzelmeit, ítéleteit, magatartását, esztétikai fogékonyságát.” Nagyon fontos a gyermek beszédfejlesztése, a kifejezőképesség, a helyes és szép kiejtés, a helyes hangsúlyozás és beszédritmus fejlesztése, a szókincs bővítése. Fejlessze a gyermek emlékezetét, képzeletét, értelmi képességeit, és szélesítse látókörét. „A művészi cselekményformálás a gyermek szellemi tevékenységét ösztönzi, érzelmi és intellektuális képességét esztétikai élményekkel ébresztgeti.

²² Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes – Ciróka, Maróka (szöveggyűjtemény), 6 oldal

A mesék, versek, elbeszélések hallgatásakor a kisgyermek együttérzéssel, átéléssel fogadja be az író, a költő gondolata nyomán létrejövő helyzeteket, cselekményt. A hallottakat, azoknak egy-egy mozzanatát felidézi, gondolataiban, tevékenységében hasonló helyzetek kialakítására törekszik, s mindez érzelmi-értelmi gazdagodásával jár együtt.

A kisgyermek személyiségét formálják az irodalmi élmények alapján kialakuló érzelmi folyamatok. Az alkotások derűs, optimista életszemlélete, a nemes emberi érzelmek ábrázolása segíti az érzelmi nevelést, a pozitív és negatív érzelmek elhatárolását. Kiemelten fontos esztétikai követelmény a mesehősök világos jellemrajza. A pozitív hős példakép, a negatív szereplő cselekedeteiről pedig tudja, hogy azok nem jók. Ez segíti az erkölcs fejlődését. A mesében, versben önfeledt élvezettel gyönyörködő gyermek elmélyülten követi a mesebeli hősök sorsát. A gyors lüktetés felderíti, élénké teszi, a lassú lüktetés hatására megnyugszik. Így sajátítja el észrevétlenül a tanulás alapvető elemét, a figyelem összpontosítását. Az anyanyelv tanulásában kiemelkedő szerepet kapnak a sajátosan mesei és költői fogalmak, az egyszerű szimbólumok, a valóság képszerű és pontos nyelvi ábrázolásai, a szójátékok. A mesék, versek nyelvét észrevétlenül sajátítja el a kisgyermek. Emlékezetében az élményt nyújtó művek maradnak meg. Ha tetszett a mese, többször kéri, és bizonyos idő elteltével ő maga is mondja. Ennek köszönhetően működik az emlékezete. Gazdag képzelőerő nélkül nem jöhet létre művészi alkotás. A néphagyománynak és a szerzők élénk fantáziájának köszönhetően született színes, érdekes fordulatokkal teli alkotások felkeltik a gyermekek érdeklődését, aktivizálják, mozgósítják képzeletvilágát.²³

A mese minden gyermek életében fontos szerepet tölt be. A felnőtt élményközvetítő szereppel bír, így a tartalom mellett fontos a felnőtt kommunikációs készsége, a gyermekre és a helyzetre való ráhangoltsága is.²⁴

A gyermeket megragadja a mese tartalma, a mondókák, versikék zeneisége, a képeskönyv esztétikuma. Olyan tapasztalatokra tesz szert, melyek segítségével gazdagodik emberismerete.

²³ Iránytű – Antológia 2, 279 oldal

²⁴ Iránytű – Antológia 2, (*Kissné, 2000*) 295 oldal

A mesehallgatás során a gyermek megtanulja a folyamatos, összefüggő beszéd megértését, elsajátítja az elbeszélések megfogalmazásához szükséges nyelvi struktúrákat és relációkat. Segíti az időbeli viszonyok megismerését, az ok-okozati összefüggések kialakulásában.

Azok a szülők, akik könyvekből olvasnak gyermeküknek, és egyben beszélgetnek is velük a könyvek tartalmáról, érthetővé teszik gyermekeik számára, hogy a szövegek és a képek a világra vonatkoznak, és így erősebb kognitív sémákat hoznak létre.

A mese a gyermekek lelki tápláléka. Azért kell mesélni, mert a gyermek testi és lelki egészsége ezt követeli meg.²⁵

A mesemondás és a mesehallgatás speciális kommunikációs helyzet, melyben a mesélő felnőtt és a gyermek közvetlen kapcsolatban, bizalmas közelségben (ölben ülés, átölelés) van egymással. Egymás számára elérhetőek, tapinthatóak, jól hallhatóak, láthatóak. Ahhoz, hogy a gyermek élményhez, művészi széphez jusson, a felnőtt aktív jelenlétére van szükség, arra a felnőttre, aki őt feltétel nélkül szereti, ismeri érzéseit, vágyait, aki szívesen mesél, és arckifejezésével, hanglejtésével életre tudja kelteni a mesét. Hatástalan a mese, ha rossz technikát választ a felnőtt. A gyorsan, átélés nélkül felolvasott mese nem magával ragadó. Az érzelmi biztonság, a személyesség jó körérzete, kellemes érzelmi állapotokat teremt, amit a szívdobogáshoz igazított tempó, a dallam, a kellemes hanginger, a csattanó előtti várakozás nyomán létrejött fokozott endorfintermelés vált ki. A gyermek öröme, pozitív érzései kölcsönösen hatnak a felnőttre, egyben visszajelzés az együttlét minőségéről, eredményességéről. A gyermekek hamar megérik, hogy kitől számíthatnak ilyen „mesélős együttlétekre”.²⁶

A gyermek tudatában az első évek úgy élnek, mint amikor semmi sem történik, mert normális esetben a belső konfliktusok csak akkor jelentkeznek először, amikor a szülők követelésekkel lépnek fel, amelyek ellentétben állnak a gyermek vágyaival. A gyermekrészben ezek miatt a követelések miatt kerül konfliktusba a világgal, és e követelések internalizációja révén kezd kialakulni

²⁵ Iránytű – Antológia 2, (Kissné, 2000) 296 oldal

²⁶ Iránytű – Antológia 2, 295-297 oldal (Kissné, 2000) 297 oldal

benne a felettes én és a belső konfliktusok tudata. Ezért aztán ez az első néhány év úgy él az emlékezetben, mint konfliktusmentes, boldog, ám egyszersmind üres időszak. Ezt tükrözi a meséknek az a vonása, hogy a gyermek életében mindaddig nem történik semmi, amíg konfliktusai nem támadnak szüleivel és önmagával is. Az „együgyűség” differenciálatlan létállapotra utal, amely időben megelőzi az összetett személyiség kialakulását, az ösztön-én, az én és a felettes én harcait.

Szerencsére a gyermekek nemcsak azt tudják, mire véljék, mikor a szülők ilyesformán eltorzítják a meséket, de arra is megvan a maguk módszere, mihez kezdjenek a történetnek azokkal az elemeivel, melyek ellentétben állnak érzelmi szükségleteikkel. Ilyenkor fejre állítják a történetet, nem az eredeti, hanem a saját változatukra emlékeznek, és hozzáadnak a történethez bizonyos részleteket. A történetek fantasztikus kibontakozása egyenesen bátorít az ilyen spontán változtatásokra, míg azok a történetek, melyek nem engednek tért a bennünk élő irracionális tendenciáknak, nem egykönnyen engednek az ilyen változtatásoknak. Izgalmas megfigyelni, milyen változásokon mennek keresztül még a legismertebb mesék is az egyes egyének emlékezetében, függetlenül attól, hogy a történetet mindenki jól ismeri.²⁷

Ennél a fejezetnél részletesebben kifejteném a mese hatását a kisgyermek anyanyelvi fejlődésére, valamint a képzeletének fejlődésére, amelyre a kitalált történetek leginkább hatást gyakorolnak.

3.1. A mese hatása az anyanyelv fejlődésére

A köznapi gondolkodás a meséknek a nyelvi kompetenciák fejlődésének segítésében való szerepét tartja leginkább kézenfekvőnek. Az anyanyelv személyiségfejlődést befolyásoló három szintjét célszerű pedagógiai szempontból figyelembe venni: a szituatív, a leíró (narratív), és az értelmező (prediktív, paradigmátikus) szinteket.

²⁷ <https://docplayer.hu/11968675-A-mese-buvolete-es-a-bontakozo-gyermeki-lelek.html> 66 oldal, 98 oldal

A mesehallgatás során tanulja meg a gyermek a folyamatos, összefüggő beszéd megértését, sajátítja el az elbeszélések megfogalmazásához szükséges nyelvi struktúrákat és relációkat. A gyakori mesélésnek köszönhetően a gyermekekbe spontán módon beépülnek a szituációtól független narratív mondatsémák, szövegsémák. A mindennapi kommunikáció erős szituativitása és a rá jellemző tömörítés miatt erre nem ad elég lehetőséget, mintát. A gyakori mesehallgatás segít elvonatkoztatni az aktuális időbeli és térbeli kötöttségektől, elősegíti a különböző viszonylatrendszerek megértését és elbeszélő kifejezések használatát, az általános és a relációszókincs gazdagodását, a toldalékok használatának elsajátítását is.

A kognitív kompetenciák a megismerési folyamatok működését, a tanulást teszik lehetővé számunkra. A többi kompetencia működésének is alapfeltételei ezáltal. Főbb kognitív kompetenciák: a tudásszerzés, tudásfeltárás, tanulás.

A mesélés a kognitív kompetenciák (hangsúlyozottan a gondolkodás) fejlődésének is segítője. Cooper, Collins és Saxby (1994) kiemelik a történeteknek a kritikai gondolkodás fejlődésében játszott szerepét, véleményük szerint a mesék, történetek hozzásegítenek az új összefüggések meglátásához, az összefüggések észleléséhez, az ok és okozat felismeréséhez, a mesék, történetek hatására fejlődik a problémamegoldás, a viszonyítás, a hasonlóságok és különbözőségek kezelni tudása, az osztályozása, a sémák rendezése.

A narratív pszichológia a történetek tudománya: azt vizsgálja, hogyan dolgozzuk fel élményeinket történetek alakításával és mások történeteinek meghallgatásával.

A mese ugyan narratív műfaj, a mesélés narratív tevékenység, ugyanakkor a mese leíró szövegében leíró formájában jelen vannak az értelmezés, az érvelés, a predikció legkülönbözőbb változatai.

A narratívum lehetővé teszi a gyermek számára a gondolat, a cselekvés és az érzelem elkülönítését majd újraintegrálását azáltal, hogy a cselekedetek a hős és a narrátor gyakorlataival és érzelmeivel összefüggésbe kerülnek.²⁸ A történetek,

²⁸ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban (*Bruner és Lucariello, 1989, idézi: László, 1999*) 342 oldal

struktúrát, formát adnak az egyén tudattalan vágyinak, ezzel elősegítik az én fejlődését és integrációját.²⁹

A nyelvi szocializáció Torgyik (2005) értelmezésében azt jelenti, hogy az ember egy adott közösségnek nyelvileg és kulturálisan kompetens tagjává válik. Riszovannura és Sólyomra hivatkozva Torgyik a nyelvi szocializáció két arcát emeli ki: egyfelől az egyén képessé válik megfelelő nyelvi megnyilvánulásokra társas helyzetekben, másfelől pedig megfelelő társas viselkedésre nyelvi eszközökön keresztül. Ebben a folyamatban jelentős befolyással bírnak a mesék, melyek az emberi élet számos lehetséges helyzetét mutatják be, helyzetmegoldási és viselkedési- ezen belül nyelvi viselkedési mintákat is nyújtva.³⁰

3.2. A mese hatása a képzelet fejlődésére

Mérei Ferenc szerint a műalkotás befogadása, „ez a merengő, beleélő, képzeletet mozgósító, érzelmeket ébresztő magatartás – gyermekkorunkban a mesére való beállítódással kezdődik.”³¹ Abban az időszakban születik meg (kb. 1-1,5 éves kor tájékán), amikor a kisgyermek már a jelen nem lévő dolgokat és a régmúlt eseményeket is képes felidézni, és játszani.

A kisgyermek képes imitálni cselekményeket, kedélyállapotokat, szerepeket, és kíváncsiságából vagy világmagyarázati igényéből táplálkozóan tud képzelődni. Fejlődő értelme teszi lehetővé, hogy képzelete segítségével a megtörtént dolgokat, az átélt érzelmeket átrendezze és újraélje. Képzleti működésről tehát csak akkor beszélhetünk, ha a gyermeknek már elég tapasztalata van, és az emlékképek rögzültek a tudatában. A képzleti tevékenységre utal például, amikor a kisgyermek félni kezd a sötétben lévő árnyaktól, illetve, amikor fantáziahazugságokat hallunk tőle.

²⁹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 340- 342 oldal (Bettelheim, 1985) 342 oldal

³⁰ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 344 oldal

³¹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Mérei és V. Binét, 1985: 245) 425 oldal

A kisgyermek gazdag képzeletével reagál a környezeti ingereke, hiszen a valóság megismeréséhez szükséges tapasztalatai még szegényesek, élményei és ismeretei még hiányosak. Mozgékony, színes fantáziával hidalja át gondolkodásának fejletlenségét, az életkorából adódó hézagokat a jelenségek kapcsolatainak és összefüggéseinek feltárásában. Képzeletét az érzelmek irányítják, melyet a feltűnő élénkség, a merész csapongás, a képek áradása jellemez.³²

A mesebefogadás alapja szintén ez a valóságban horgonyzódó képalkotó képzelet, és a tudás által nem korlátozott, érzelmektől vezérelt fantázia. A történetek a valóságból származó élménymaradványokon, tapasztaláselemeken keresztül a képzelet, a fantázia és az álmok világába vezetik a gyermeket. Egyidejűleg elégítik ki az ismerősség nyugalalmát, és az újdonság, a meglepetés varázsát.

Két-három éves korban a gyermek még nem tud éles különbséget tenni a valóság valamint a vágyak, és a fantázia között. Ebben a korban még nem él a gyermekben az úgynevezett mesei kettős tudat, amellyel a mesét egyfajta távolságtartással tudná hallgatni. Még nehezen tudja elkülöníteni a valóságot a mesés elemektől, mindez félelmeket és szorongásokat kelthet benne. Gondosan kell tehát megválasztanunk a meséket, hogy ne keltsenek negatív indulatokat.³³

³² Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Páli, 2011*) 425 oldal

³³ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 425 oldal

4. A mese elmélete

4.1. A mese műfaja

A mese epikai műfajcsoport, a legősibb műfajok egyike. A mesék terjedelme kisepikai jellegű, a műfaj eredetileg verses és prózai egyaránt lehetett; újabban az utóbbi forma jutott benne túlsúlyra. Az ide tartozó alkotások fantasztikus-csodás (vagy legalábbis valószerűtlen) elemekkel átszőtt, általában időben és térben is fiktív körülmények között játszódó eseményeket ábrázolnak. A reális világot képviselő hősei jobbra elvont típusok (az öreg király, a legkisebb fiú, a juhász stb.), s ezek legtöbbször képzeletbeli hősökkel (óriások, törpék, tündérek, boszorkányok, varázslók, sárkányok) és fantasztikus tulajdonságokkal felruházott jelenségekkel (beszélő állatok, növények, tárgyak stb.) állnak szemben. Az események is valószínűtlenek, de egy sajátos hagyomány logikáján belül maradván a cselekmény menetében az egyik esemény bekövetkezése már valószínűvé teszi a másikat. Jellemző vonása az egyszerű világkép, mely átmeneti típusokat nem ismerve éles határt húz a jók és a rosszak közé. A végkifejletben a mese diadalra juttatja a jókat, és megbünteti a gonoszokat.

A műfaj története az ókorba nyúlik vissza, első fennmaradt emlékei hosszabb epikus művekbe illesztett. Az állatmese azonban már önálló formaként is jelentkezett az ókorban, és az antik irodalom egyik legelterjedtebb műfaja.

A mesék csoportosítása sokféle szempont szerint történhet. Eredet alapján megkülönböztethetjük a népmesét és a műmesét, s mindkettőre találhatunk példákat már az ókori irodalomban. A népmesékből a reneszánsz kora óta sokat merít a műmese, de az eredeti népmesék iránti érdeklődés csak a 19. század elején, a Grimm testvérek gyűjteménye nyomán támadt fel. A folklorisztika a mesének több műfaját különbözteti meg, ezek azonban koronként és kultúránként különbözhetnek. A legismertebb mesei műfaj a mágikus mese vagy varázsmese, a csodamese, amelynek cselekményében a csodálatos események játszanak uralkodó szerepet. Ennek a nyugat-európai és magyar kutatásban tündérmese a neve, noha tündérek viszonylag ritkán fordulnak elő benne. A hősmese a varázsmese olyan változata, amelyben egy központi hős harcnak ábrázolt küzdelemben győzi le

ellenfelét. Nagy tömböt alkotnak a tréfás mesék, amelyek legtöbbször ostoba emberekről szóló humoros történetek. A tréfás mesék alműfaja a hazugságmese, mely hazugságok és lóditások sorozata. A formulamese olyan mese, amelynek a szerkezete egyszersmind tartalom meghatározó tényező. A formulamese két főbb csoportja a láncmese és a csalímese. A láncmesében valamely esemény feltételeit és ennek újabb feltételeit sorolják fel, vagy más, külsődleges ötlet alapján állítanak egymás mellé nagyjából ismétlődő részeket. Hasonlít hozzá a végtelen mese, melyben a mesék szokásos befejezése helyett ciklikus folytatódást találunk, vagy hirtelen fordulat következik, amely befejezetlenül hagyja a történetet. A csalímese félrevezeti hallgatóját, és valódi mese helyett más történetet ad: a cselekmény a mese szabályai szerint kezdődik, de egy rövid bevezető után valamely formula végtelen ismételtetése következik a várt mese helyett, vagy a mesét hirtelen befejezik, esetleg a mesélő a hallgatóságtól kérdez valamit oly módon, hogy a válasz nevetségessé tegye a hallgatót. A középkor után terjedt el a novellamese, mely realiztikusabb, életszerűbb. Cselekményének ideje és helyszíne konkrétabb, csodálatos hősei helyébe a valóságos társadalom típusai lépnek, de világábrázolásában változatlanul a meseszerűség, a fantasztikum uralkodik.³⁴

4.2. A mese csoportosítása

Szinte minden mesekutató abból az állításból indul ki, hogy a mese nehezen, vagy egyáltalán nem definiálható. A mesekincs gazdagsága, sokszínűsége és változatossága valamint a mesei műfaj komplexitása miatt szinte lehetetlen megalkotni egy olyan meghatározást, mely a mese valamennyi lényeges jellemzőjét megábrázolná, és minden mesefajtára, minden egyes mesére érvényes lenne.

A mesék csoportosítása több szempont szerint történhet. Eredet alapján megkülönböztetjük népmesét és a műmesét. A gyermekirodalom kérdéseivel foglalkozó szakemberek igyekeznek feltárni a két mesecsoport műfaji sajátosságait, egyező és megkülönböztető tartalmi-formai jegyeit.³⁵

³⁴ <http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Mese.htm>

³⁵ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 427. o.

4.2.1. Műmese

A műmese a népmese műfaji törvényszerűségeit követve jön létre. Eredete az ókorba nyúlik vissza, és az írásbeliség megjelenése tette lehetővé, hogy a szerző személye fennmaradjon. Legfőbb ismérve, hogy írója (költője) ismert és beazonosítható. A meseszöveg rögzített, így lényegében változatlan. A szerző ismeri a népmese elemeit, amiket újragondolva, saját képére formálva új alkotást hoz létre. A műmesék cselekménybonyolítása változatos, fontos alkotóelemük a csoda. Gyakran a komikum, a humor, a burleszk élteti. Jobban kötődik a reálshoz: szereplőinek jellege összetettebb a népmesék hőseinél, tér és időszemlélete, értékrendje a valóságban gyökerezik. Nyelvi kifejezőeszközeit, formai és stiláris gazdagságát az írói lelemény hozza létre.

Szűkebb értelmezésben a műmesét a „modern mese” szinonimájaként használják és olyan új keletű meséket értenek alatta, amely művek már csak írásban terjednek és adott esetben nem tartják magukat a klasszikus népmese stílusához és szabályaihoz.³⁶

A műmesék formájukat tekintve lehetnek prózai és verses alkotások. A verses mesék cselekménye általában megegyezik az eredeti népmesék cselekményével. A versformát a tömörség, a ritmikus bevezető és befejező forma, a zeneiség, a párbeszéd, a rímelő sorok, a képszerű költői nyelvezet (jelzők, megszemélyesítések, hasonlatok, alliterációk, allegóriák stb.) sokasága jellemzi.

A bölcsődés korú gyerekek szívesen hallgatják ezeket a rövid, ismétlésekkel és refrénekekkel tagolt alkotásokat. Játékos nyelvezetük, változatos szóhasználatuk, lüktető ritmusuk, zeneiségük magával ragadja képzeletüket és megmozdítja esztétikai érzékenységüket.

A műmesék témaválasztása a valóság sokszínűségének megfelelően változatos. A témák gyakran kapcsolódnak a gyermeki tevékenység mozzanataihoz. A kisgyerekek kedvelik például Móra Ferenc, Móricz Zsigmond, Mészöly Miklós,

³⁶ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Tímárné Hunya*, 2006) 428 oldal

Kormos István, Zelk Zoltán, Varga Katalin stb. egyszerű meseszövése, pergő cselekményű, ritmikus és mozgalmas meséit.³⁷

4.2.2. Népmese

A népmese műfaji és tartalmi értelemben egyaránt különös és összetett jelenség, nemcsak a legrégebbi folklórműfajok egyike, hanem talán a legtöbbet kutatott is. a 19. század eleje óta külföldi és magyar tudósok sora foglalkozik gyűjtésével, kutatásával, elemzésével, elrendezésével. Számtalan érdekes és értékes vizsgálat született, melyek újabb és újabb aspektusból közelítették meg a meséket. A kutatók különböző szempontokat és tudományokat (antropológia, folklór, irodalomtudomány, vallástudomány, művelődéstörténet, filozófia, szociológia, pszichológia stb.) vontak be a vizsgálódásba. A megközelítések sokrétű, olykor egymásnak ellentmondó értelmezéseket, elemzési koncepciókat eredményeztek.

A népmesék eredetére vonatkozóan számos elmélet látott napvilágot. Eredeztetik őket mítoszokból, rítusokból, álmokból, de tekintik történeti emlékeknek és a közösségek lelki igényeire válaszoló elbeszéléseknek is.

A mesélésnek és a meséknek évezredes hagyománya van és létezésük világjelenség. A népmesék világa és felépítése (narratív mintázata) hasonló, de az alkotások etno- és szociokulturális sajátosságokat is mutatnak, például sajátos szokások, formák, motívumok, megoldások, témák és műfajok jellemzik őket. Kovács Ágnes szerint: „A népmese a népköltészet legnagyobb, legsokrétűbb, műfajainak egyike, amit akár műfajcsoportnak is tekinthetünk.”³⁸

A meseműfajok zömmel nemzetközi jellegűek, de kedveltségük és funkciójuk nemzetenként, koronként, kultúrákként és kommunikációs közegenként lényegesen

³⁷ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 427-428.o.

³⁸ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Kovács, 1980:487.)
431

eltérhet. A meseműfajok a különböző népek, idők és korszakok termékei, mégis közös jellemzőjük a szilárd szerkezet, a nyelvi ritmus, a költői megkomponáltság és a sajátos stílus.

Nincs két azonos népmese, sajátos stílusukat „a vidékek, a műfajok, és az egyes típusok különbözőségén túl a mesemondók személyes különbségei határozzák meg.”³⁹ Még az azonos közösségekben élő mesemondók stílusa is különbözhet, éppen ezért célszerűbb „népmese-dialektusokról” beszélni.

A népmesék kisepikai jellegű alkotások. Nyelvük és előadásmódjuk szemléletes, tömör, lényegre törő, szűkszavú-stilizáltság jellemzi őket.

Prozódiai tekintetben lehetnek verses vagy prózai formájúak, az újabb korban az utóbbi túlsúlya jellemző. A magyar népmesék szinte kivétel nélkül prózai alkotások⁴⁰, de néhány dalbetétes és versbetétes változatuk is van, melyeket a jó hangú mesemondók énekelni is szoktak.⁴¹ A dalbetétes formák a mesemondás régebbi rétegébe tartoznak, például *A boldog legény*, *A békakakirályfi*, *A jávorfácska*.

A népmesék szerkezete, struktúrája műfajonként eltérő, ugyanakkor minden mesére jellemző az elbeszélő technika törvényeihez illeszkedő és kulturálisan hagyományozódó jól felépített, áttekinthető és logikailag következetes kompozíció. Az alműfajok meghatározásában a leglényegesebb kritérium a csodás és reális elemek aránya, egyedi sajátossága.

A meseszerkezet – egy-egy elmondott mese egyedi sajátja – sokféle lehet. A mesék állhatnak egyetlen epizódból, vagy több epizód egymásba fűzéséből. A szerkesztés módja szerint megkülönböztetünk egyszálú, halmozó, lánc és többszálú

³⁹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Kósa, 2001:21.*) 432 oldal

⁴⁰Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Voigt, 1998*) 432 oldal

⁴¹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Kovács, 1977*) 432 oldal

(többmenetes) mesei szerkezetet. A meseszövegek többségét az elbeszélő szövegekre jellemző hármas tagoltság jellemzi: kezdeti nehézség – bonyodalom – megoldás.⁴² Az alműfajok jelentős részében azonban a hármas tagolás szerkezetszervező ereje megszűnik, például a tréfás-, a hazugság- és a láncmese epizódjainak száma kötetlen, és a mesei formulákat is elvetik.⁴³

A műfajcsoportok mindegyikére jellemzőek a következő tartalmi-szerkezeti építőelemek: mesei motívum (meseelem), meseepizód, mesetípus.

A mesék legtöbbjét nem tiszta típusok formájában, hanem típuskombinációkat létrehozva, több mesetípus összekapcsolásával mesélik.⁴⁴

Népmeséinkben a leíró és a párbeszédes részek váltakozó egymásutániséga figyelhető meg (leírás-párbeszéd-leírás-párbeszéd). A párbeszédek a szó szoros értelmében párbeszédek, kettőnél több figurát ritkán hoz össze társalgás céljából a mesemondó.⁴⁵ A dialógusok aránya kiteheti a mesék felét, sőt néhány típusnál ennél nagyobb arányt is mutat. A mesék felépítésében szerepet játszanak az ellentét, a párhuzam, a túlzás, az ismétlés, valamint a fokozás különféle formái.

A mesei sztereotípiák, formulák (megszabott, állandósult mesei alkotóeleme) a mese szerkezetének, a mese nyelvi ritmusának és a mesei világ megteremtésének alappillérei. A mesék leggyakrabban a mesei világ törvényeire való áthangolódást, és az ebből való kilépést a mesei sztereotípiák valósítják meg.⁴⁶ Ismert kezdő és záró formák, például „Egyszer volt, hol nem volt”, „Hol volt, hol nem volt”, „Volt a világon” stb., illetve „Eddig volt, mese volt”, „Aki nem hiszi, járjon utána”, „Igaz volt, mese volt, füle farka benne volt” stb.

⁴² Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Nagy, 1978) 432 oldal

⁴³ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Keszeg, 2008) 432 oldal

⁴⁴ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Raffai, 2004) 433

⁴⁵ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Voigt, 1998) 433

⁴⁶ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Keszeg, 1999) 433

A kezdő és záró formákon túl a leggyakoribb állandósult mesei elemek ⁴⁷ például: a cselekmény fordulópontjára utaló és átvezető formulák, az állandó szóösszetételek, a szóláshasonlatok, a párbeszédekben elhangzó megszólítások, a kérdések, a felkiáltások, a tulajdonságokat érzékeltető állandó jelzők, a mesei kifejezések és mondatok.

Tartalmi szempontból a népmesék fantasztikus és csodás elemekkel átszőtt, időben, térben nem konkretizálható, fiktív körülmények között játszódó eseményeket ábrázolnak. ⁴⁸ A cselekményt a kalandok sorozata adja, mely a próbatételeken keresztül a megoldás, a feloldás irányába mutat. A tartalom középpontjában mindig a mesei morál áll. A mesék hősei legtöbbször képzeletbeli lényekkel, például sárkányokkal, boszorkányokkal, tündérekkel, növényekkel kerülnek kapcsolatba.

A csoda a népmesékben műfajképző elem. A meséket a báj és realizmus, a csodák és a mindennapi élet sajátos ötvözete jellemzi. ⁴⁹ Komplex jellegük elsősorban a történetet alkotó reális valamint a csodás (különleges, fantasztikus, transzcendens) motívumok sajátos keveredésében mutatkozik meg. A népmese műfajcsoportjainak jellemzésében is jelentős szempont a csodás elemek és a mindennapi élet elemeinek jelenléte, túlsúlya, illetve hiánya, például a novellamesékben és a tréfás mesékben általában kevés a csodás elem, az állatmesékben már több, de még mindig korlátozott, a tündérmeséket pedig a csodás elemek bősége jellemzi. Ez a kritérium a műfaji sajátosságok mellett a keletkezés idejére is rávilágít.

A mesei történetek idő és térkezelése sajátos. Mint minden történet, térben is időben játszódnak, ugyanakkor ezek a képzetek valójában tér- és időfelettséget jelentenek és elkülönülnek (függetlennednek) a valóságos tértől és időtől. A kalandok valahol a távoli és irreális, csak a mese számára létező világban tétéleződnek. Az idő és tér

⁴⁷ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Katona, 1971*) 433 oldal

⁴⁸ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Voigt, 1982*) 434 oldal

⁴⁹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Banó, 1988*) 434 oldal

szorosan összetartozó és mindig cselekvésekben kifejeződő élmény a mesékben, és nem ad hiteles képet a folytonosságról.⁵⁰ A cselekmény csupán a tér bizonyos pontjain zajlik, a pontok közötti távolság áthidalása a hős elé tornyosuló akadály, vagy a mesei sztereotípiák segítségével történik. A hős által megélt idő és a valóságban eltelt idő eltér. Az idő a mesékben telik, de nem múlik, például három nap egy esztendőt jelent, vagy a hős száz évig vándorol mégsem öregszik meg. A meseidő tehát „a valóságos időnek mintegy a megszakítása, egy rövid időre való megállítása.”⁵¹

A népmese lényege a változás. A szóbeli hagyományozás természete szerint változik: kopik vagy gazdagodik, bővül és elvegyül más mesék és más műfajok elemeivel. Vándorol térben és időben, és útközben újabb elemeket ragad magához, új tájakat fedez fel magának, más civilizációk, más kultúrák elemeit, és átformálja ezeket a maga törvényei szerint. Sok ősi emléket őriz a régmúltból, de a közelmúlt és saját korára vonatkozó elemek is bőven találhatók benne.

A mese sok szempontból alkalmas a továbbélésre, a megújulásra, a modernizálásra. Bár a régi szóbeliség korszaka elmúlt, az új közlési módok a mesék új változatait hozták/hozzák létre. Az új műfajok követik a mesék szövegét, motívumait, szerkezetét, ugyanakkor számtalan új jellemzővel is gazdagítják.

A népmese a kezdeti időszakban még nem volt megkülönböztetett, gyermekeknek szóló művészeti forma. Egyszerre hordozott üzenetet a különböző korú hallgatóság számára, akik felé más-más jelentésréteggel fordult.⁵² A modern kor racionalizálódó szemlélete a kultúra periferiájára és a gyermekkultúra területére szorította a népmesét. A mesemondás napjainkra a szülők, nagyszülők, és

⁵⁰ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Keszeg, 2008*) 434 oldal

⁵¹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 428.o., 431-435.o. (*Banó, 1988:37*) 434 oldal

⁵² Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Bettelheim, 1985*) 447 oldal

pedagógusok feladatává vált. Számos új technikai lehetőségnek köszönhetően, új megjelenési formákra is szert tett, például mesefilm, mesejáték, rajzfilm, képes mesekönyv, számítógépes játék stb.

Sajnos a gyermekek egyre ritkábban találkoznak igazi, klasszikus, élőszóval közvetített mesékkel.⁵³

4.2.2.1. Állatmesék

Az állatmesék előbeszédre hasonlító párbeszéd szerkezete egyszerű és könnyen érthető. Animisztikus szemléletük is közel áll a kisgyermekhez, hiszen számára természetes, hogy az állatok emberek módjára cselekszenek és viselkednek. A hősökkel – az olykor méretükből adódóan is kiszolgáltatott állatokkal – könnyen tud azonosulni.⁵⁴ Az állatszereplők olyan emberi tulajdonsággal rendelkeznek, és olyan cselekedeteket hajtanak végre, amely számára követhető. A mesékre jellemző humor és komikum is szórakoztatja, mulattja a gyermeket. A történetekből a gyermek nagyon sokat megtanul az emberről és az és az emberi kapcsolatokról, hiszen az állatok egy-egy embertípust, emberi tulajdonságot jelenítenek meg. Az anyai kötelékből kikerülő kisgyermek gyakran szembesül azzal, hogy a rajta kívüli világban nem feltétlenül ugyanazok a „törvények” uralkodnak, mint a családi körben. Az állatmesék átláthatóbbá teszik a társas kapcsolatokat illetve egy-egy közösség szabályait. A kisgyermek pontosan érzékeli, hogy mi a jó és mi a rossz az állatok viselkedésében, és mivel a szereplőkkel való azonosulás indirekt, ezért egyiket, másikat akár ki is lehet nevetni.⁵⁵

⁵³ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 446-447.o.

⁵⁴ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Zóka, 2007*) 437 oldal

⁵⁵ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Boldizsár, 2010*) 37 oldal

Az állatmesék a szókincs és beszédfejlődés szempontjából is jelentősek. Közeppontjukban a cselekvés áll, ezért a meseszövegekben az ige tölti be a vezető szerepet. Különösen fontos ez az úgynevezett „verbális mámor”⁵⁶ időszakában.

A rövid és egyszerű szerkezetű állatmesékből bátran válogathatunk meserepertoárunkba.

Azokat az eredetmagyarázó (természetmagyarázó) állatmesék is felkelthetik a gyermek érdeklődését, melyek környezetében élő állatok tulajdonságaira, hangjára, szokásaira adnak félig tréfás félig helytálló magyarázatot.

A klasszikus állatmesék (ezópusi mesék, fabulák) nem gyerekműfajok. Eredeti céljuk a társadalombírálat kifejezése. Látszólagos egyszerűségük és rövidegük ellenére bonyolultak, hiszen a jellemek mögött rejlő célzásokat, metaforákat, allegorikus képeket a kisgyermek még nem értheti.⁵⁷

4.2.2.2. Tréfásmesék

Az öröm, a derű a gyermeki lét természetes állapota. A gyermeknek különös érzéke van humor iránt. „A humor, a nevetés nem csak szükséglet számára, hanem értékes eszköz is a világ megértésére, feldolgozására, elhárítására vagy befogadására.”⁵⁸

A humor először taktilis és akusztikus síkon, majd nyelvi és szociális síkon válik felfoghatóvá a gyermek számára.⁵⁹ Ez a kognitív fejlődéssel magyarázható. Az akusztikus ingerek kevésbé összetettek, így feldolgozásuk kisebb erőfeszítést igényel. A kisgyermekből már gyakran a szóbeli hangzás, zeneiség, a rím vagy a ritmus is jókedvet és nevetést vált ki. A nyelvi jelek által közvetített humor felismerése differenciáltabb helyzetmegértést és gondolkodást feltételez. A

⁵⁶ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Gósy, 2005) 437 oldal

⁵⁷ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 437.o.

⁵⁸ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Orbáné Bálint és B.Lakatos, 2001:26.) 441 oldal

⁵⁹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (McGhee, 1979) 441 oldal

gyermek értelmi fejlődésében kitüntetett szerepe van az értelmetlenség felismerésnek, a logikus és az abszurd határterületén folytatott játéknak. Ez a mentális fordulat, a verbális humor iránti fogékonyság csak később, kétéves kor körül jelenik meg.⁶⁰ A gyermek ekkor már képessé válik a játékos inkongruenciák (összeférhetetlenségek, ellentmondások) egyre összetettebb szinten való észlelésére, feldolgozására és létrehozására.⁶¹ Nagyon kedveli például a képtelen és fantáziadús képzettársításokat, az abszurd és értelmetlen nyelvi játékokat.

A tréfás mesék hallgatását különleges örömezés kíséri. A meséket a játékosság, a váratlan események (inkongruenciák), a biztonság átmeneti megingásának és a képzelt veszély kellemes feszültségének izgalma, valamint a megoldás feloldó érzése teszi vonzóvá a gyermek számára. A humor forrása a mesékben sokszor a meglepetés, a szokott rend felbomlása, valaminek a megváltozása vagy váratlan felbukkanása, de nevetést válthat ki egy ismeretlen helyzet és történet is, melyet a gyermek eddig még nem tapasztalt, például a nem várt következmény, az összefüggések felcserélése, a szerepcsere, a szabályszegések, az abszurdítás, a valóság kiforgatása, a nonszensz (a lehetetlen és a képtelenség), a szótréfa stb.⁶²

4.2.2.3. Formulamesék

A formulamesék színes és sokrétű csoportja gazdag választási lehetőséget kínál a bölcsődében. Választhatunk például a mondókamesék, a halmozó- és láncmesék, a hangutánzók, az értelmezők (magyarázók), a végtelen mesék, a hintázók, a gyermekjátékként eljátszott felelgetős mesék, a kiszámolók, az állathangutánzók, és a gyorsmondókák közül. A kiválasztásban arra kell törekednünk, hogy a mesék tartalmi, formai, és nyelvi megformáltsága a gyermek értelmi és érzelmi fejlettségével összhangban legyen.⁶³

⁶⁰ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (Páli, 2011) 441 oldal

⁶¹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (McGhee, 1979) 441 oldal

⁶² Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 441-442.o.

⁶³ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 443.o.

4.3. A népmese szerkezeti elemei

A népmese szerkezete az elbeszélő technikai törvényeihez illeszkedő, jól felépített kompozíció. A szereplő személyek bemutatása és az expozíció már sejteti azt a hétköznapi életben előforduló igazságtalanságot, amit a mesei etikának kell jóvátenni. A cselekmény drámai felépítésével az alapvető gondolat kifejtésére törekszik. Minden mese egy kis dráma, amelyben a jelenetek egymásutánja a szereplők párbeszédeiből bontakozik ki, leíró, magyarázó rész alig van. A történet hol peregve, hol késleltetve, de mindig eleven viták, párbeszéd során halad a kibontakozás felé. A szerkezet felépítésében többnyire a hármas tagozódás figyelhető meg. (A három kívánság.)

A népmesei szerkeze ennek ellenére nem merev. A mesemondók szabadon variálják a motívumokat. Szívesen bővítik a mesét, apróbb mozzanatokat részletesebben kidolgoznak, a különböző motívumokat egybeötvözik. A motívumok így átszövik ez eurázsiai mesekincset, és a folklórtudomány mintegy 40 ezer vándor és nemzetközi motívumot rendszerez.

A motívumok, témák azonosságát az teszi különösen érdekessé, értékessé, hogy a mesemondó a maga egyéni alkotókedvét, tapasztalatait, életfelfogását, emlékeit és a mesehallgató közösséget is beleviszi, s így helyi színekkel, nemzeti vonásokkal gazdagítja a mesét.⁶⁴

4.4 A népmese tartalmi elemei

A népmese tartalmi és formai elemei ősi hagyományok őrzői, átszövik az egész eurázsiai mesekincset. A meseelemek szívósan élnek a mesei hagyományban, ilyenek a varázseszközök: a csodatévő síp, az erőt adó gyűrű, ezüst dió, aranymogyoró. Kedveltek az átváltozások: macskacicából királyleány, a kígyóból királyfi. A bűvös számok: hét, heted hét ország, hét mérföldes csizma, a három kívánság, a tizenkétfejű sárkány. Hagyományozódhatnak a mese epikus

⁶⁴ Bauer Gabriella – GYERMEKIRODALOM, 36-37 oldal

elemei az ismétlődő részekben, azonos fordulatokban. A mese kezdő motívumaiban érdekes billegő szóismétlés figyelhető meg: Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy.... A mesélő belekezd a történetbe, állít valamit, majd tagadja, míg végül is belelendül a mesélésbe. A művészi dinamizmust még gyakran akusztikailag is fokozza a hangok játékos váltakozásával: Arra, arra, lefelé, egy kicsit felfelé, Tiszán túl, Dunán túl, hol a kurta farkú tarka malac túr, volt egyszer egy... A záróformulákban is a valóság és a látszat élményének vibrálásával dinamikusan zárja a mesét: Mondjam, ne mondjam, úgyse hiszitek, én is ott voltam...

A mesei megszólítások egy része csak nálunk és a keleti népek meséiben található meg. A mese a hagyományos elemeken kívül bővíthet idegen, asszimilált elemekkel, így modern elemekkel is. A mesemondónak elég néha két elem is a mese szerkesztéséhez, ezt aztán részletező kedvvel, drámai erővel kerekíti, fokozza.

Az epikus vagy szerkezeti meseelemek rokonsága esetleg azonossága nyomán jön létre a mesetípus. Egy-egy típus több variánst tartalmazhat. Ez a mesemondók világnézetének, emlékezetének, ízlésének, nyelvi erejének fejlettsége, tehetsége szerint változik. Lejegyeztek archaikus jellegű, keleties, dél-európai és más egyéb típusú mesét. Gyakran több típus olvad egybe és típuscsaládok jönnek létre. A mesetípusoknak ez a szabad kölcsönzése adja a mese színességét, érzékletességét.

65

4.5. Meseválasztás

A bölcsődében a mesélés helyzeteinek legfontosabb célja az élménynyújtás. A megfelelően választott és közvetített mese mély és tartós érzelmi élményhez juttatja a gyermeket. A mesék kiválasztásában igazodnunk kell a gyermekcsoportok életkori, nemi és szociokulturális összetételéhez. Tekintetbe kell vennünk a gyermek értelmi képességeit (az érzékelés, az észlelés, az emlékezet, a figyelem, a képzelet, a gondolkodás fejlettségét) és érzelemvilágát. Figyelnünk kell arra, hogy a nyelvi-stiliztikai eszközök jelentős mértékben ne haladják meg gondolkodásának

⁶⁵ Bauer Gabriella – GYERMEKIRODALOM, 37 oldal

és beszédképességének fejlettségét, szókincsét, és a történet felkeltse és kielégítse egyéni érdeklődését és szükségleteit.

A bölcsődés korú gyermekeknél az egyéni bánásmód elve vezérli a nevelői munkát.

⁶⁶Ez azt jelenti, hogy még akkor is az egyes gyermekek sajátosságai határozzák meg a nevelői tevékenységet, ha a csoport életkorilag hasonló korú gyermekekből áll. Azaz nem egy vagy két éveseknek választunk mesét, hanem az egyes gyermekeknek személy szerint. Gondot kell fordítanunk arra, hogy minden gyermek meseigényét kielégítsük. A visszatérő kedvenc mesék mellett kínálunk olyan meséket is, melyek irodalmi, esztétikai élményeket nyújtanak és biztosítják a megértés és a továbblépés lehetőségét.

Minden gyermek más-más mesére vágyik és ugyanaz a mese is különbözőképpen hat rá. A mese hallgatása során a saját világlátása és helyzete szerint szűri meg a hallottakat. Sosem a teljességét fogadja be, hanem többet vagy kevesebbet, más-más jelzéseket tart fontosnak élményei és szükségletei szerint. Annak, hogy egy gyermeknek egy adott életkorban és élethelyzetben melyik mese a legmegfelelőbb az attól függ, hogy hol tart a fejlődésben, hogy mi érdekli és éppen milyen problémák foglalkoztatják. Bettelheim szerint: „A gyermek figyelmét az olyan történet köti le legjobban, amelyik szórakoztatja és felkelti kíváncsiságát. De éltét csak akkor gazdagítja, ha mozgásba hozza képzeletét, ha fejleszti intellektusát, ha eligazítja érzelmeiben, ha megbékíti félelmeivel és vágyaival, ha elismeri nehézségeit, és akkor megoldásokat is javasol kínzó problémáira. Röviden: ha egyszerre reagál személyiségének minden megnyilvánulására.”

⁶⁷Meserepertoárunkban a népmeséknek és a műmeséknek, a prózai és verses meséknek, a klasszikus és a kortárs meséknek, a magyar népmeséknek és más népek meséinek egyaránt helye van. A kisgyermek számára nagyon fontosak az általunk kitalált, rögtönzött történetek is, azaz nemcsak „kész” meséket mondhatunk és

⁶⁶ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Szombathelyiné Nyitrai, Rózsa és Korintus M.-né, 2008*) 448 oldal

⁶⁷ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, (*Bettelheim, 1985:11.*) 448 oldal

olvashatunk. A gyermeknek mindenről lehet mesélni, ami körül veszi és érdekli, ami visszhangra talál lelkében és értelmében. pl. tárgyakról, állatokról, emberekről, családról, természeti jelenségekről, hétköznapi tevékenységekről stb.

A jó meseválasztáshoz szakmai felkészültségre, szövegismeretre és kreativitásra van szükség. A mesék tárházából csak akkor tudunk lélektani, esztétikai és nyelvi szempontból megfelelően választani, ha sok mesét ismerünk és poétikai, műfajelméleti, befogadás-esztétikai, pszichológiai, pedagógiai és módszertani ismeretekkel is rendelkezünk.

A meseválasztásnak a kora gyermekkorban az érthető, világos és könnyen követhető meseszöveg, valamint az érdeklődést ébren tartó, fokozó szavak és szófordulatok, a ritmikus ismétlődések, a párbeszéd a legfőbb jellemzői és kívánalmi. Fontos, hogy a mesék szereplői, témái, eseményei, fordulatai illeszkedjenek a gyermek életkori sajátosságaihoz. Egyszerű cselekményű, a gyermekek személyes tapasztalataihoz kapcsolódó, és a mesei realitás (például emberi hangon beszélő állatok) alapján álló szövegeket válasszunk, melyek jól követhetők és megjegyezhetők. Ügyeljünk arra, hogy a mesefordulatok nyelvi, képzeleti, gondolkodással, memóriával és nem utolsó sorban figyelemmel is átfoghatók legyenek.

Alapvető módszertani elvárás, hogy semmilyen mesét ne erőltessünk, amit a gyermek nem szeret és elutasít. Érdemes több mesét felkínálni, melyből majd kiválasztja a neki megfelelőt, és újra kérni fogja azt, ami megfelel aktuális értelmi és érzelmi állapotának. Tartsuk szem előtt, hogy a mesék komplex személyiségfejlesztő hatása csak akkor érvényesülhet, ha a mesét nem rendeljük alá egy félreértelmezett oktató szándéknak, hanem hagyjuk, hogy sajátos szövegviláguk, erkölcsiségük a meseélmény révén érvényesüljön.⁶⁸

⁶⁸ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 447-449.o.

5. Bölcsődés gyermekeknek szóló műmesék

5.1. Bartos Erika meséi

Sokféle meseíró tehetség nyilvánul meg a mai magyar gyermekirodalomban. Vannak különleges stílusművészek, akik a szinte szokványos mesei menetrendet is képesek szavaik, kifejezéseik, az egyedi fogalmazás színei által feledhetetlen olvasmányemlékké tenni. És vannak, akik nem bíznak mindent a nyelv teremő képességére, viszont annál inkább számítanak a fantázia, valamely utánozhatatlan ötlet teljesítményeként előálló mese „talpraesettségére”. Nyilvánvalóan vannak, akik számára a mese a kreatív nevelés eszköze, szinte konkrét mozdulatokkal segítve a nevelő-szülő munkáját, és vannak mások, akik tartózkodnak a mesének ettől a praktikus alkalmazásától, mert számukra a történetnek elsősorban esztétikai, s így magáért való, alig magyarázható „üzenete” van. Vannak kedvesek és vannak fanyarak, vannak régebbi világok felé kacsintgatók és vannak korunk új hőseit és hősnőit megálmodó szerzők. Vannak, akik nagyszabású történetre vágynak, a bolhából is, úgymond, elefántot csinálnak, ha ez az elefánt elég szórakoztató. És vannak megrögzött kicsinyítők. - Tóth Ákos elemzése

Bartos Erika egészen biztosan egy közülük. Mesevilága(i) kialakításakor jól követhető a szándék, amivel minden megfigyelését emberi, emberkényi méretre vezeti vissza. Nála a világ olykor egyetlen város (pl. Hoppla meséi); a város élete lényegében tanulmányozható egy család vagy baráti kör életén keresztül (Anna, Peti és Gergő-mesék); s a családot is pótolni képesek – persze, teljes értékűen – a benne élő legkisebbek, gyerekek, testvérek közösségei. De ha még ennél is kisebb megfigyelőpontunk adódik, miért ne igazodnánk ahhoz? Guggoljunk, hasaljunk csak le, szemléljük ne is gyermek-, de bogárperspektívából az életet, hátha még közelebb kerülünk a nagy titokhoz.

Ami, persze, nincs. De kisebbek azért, útközben, adódnak. Mindjárt helyben is vagyunk, ha a példátlanul sikeres, mára sokkötetesre rugó és a kifáradás semmiféle jelét nem mutató Bogyó és Babóca-sorozat kapcsán a vállalt, öntudatos

„kicsiségről”, a nem rossz értelemben vett miniatürizálásról beszélünk. A méretezésnek, arányosításnak szakszerű, íróilag-művészileg következetesen alkalmazott módszerét alakította ki Bartos Erika e könyveiben. A szövegek az olvasó világát és a neki felajánlott mesevilágot finom egyeztetésekkel, összeköttetésekkel kapcsolják össze. Mindez egészen tudatos döntésnek tűnik a sorozat legelső, bemutatkozó darabjától kezdve, és elmondható, hogy ez a teremtett világát jól ismerő, teljesen átlátó szerzői akarat és felelősség a szöveg megannyi szintjén észrevételi magát.

Figyeljünk csak oda mindjárt a legfontosabbakra, a szereplőkre. Kik is ők? Bogarak, rovarok, csúszómászók, csupa földközeli élő kis lény. Nem emblematikus állatszereplők tehát, mégis úgy találjuk magunkat történetről történetre egy szabatos állatmesében, hogy azt a klasszikus állatmese figuráitól eltérően nem emberszabású, emberi tulajdonságokkal felruházott vagy emberi sorsokat megmintázó jelképes állatok töltik meg. Nem találunk itt gonosz farkast és mindig ravaszságra hajló rókát, előlük menekülő gyáva nyulat vagy ügyetlenségét olykor találékonysággal kompenzáló kismalacot. Bogyó és Babóca, meg a többiek úgy emberek – mert persze azok –, hogy nem jelenik meg figuráikban az emberközéppontú létezésnek valami felnőttesen „nagyképű”, irodalmias mozdulata.

Bartos Erika nem ismert és nagy irodalmi múlttal rendelkező állatfajtákkal rendezi be kisvilágát, nem vadállatokkal és nem is háziállatokkal. Talán mert mindkét típushoz – vagy legfőbb képviselőikhez – a ráolvasásnak, megszemélyesítésnek oly sok kétes hagyománya ragadt korábban. Bogyó és Babóca alig észrevehető parányok, akik szinte egzotikus élőlényekként köszöntik a friss gyerekolvasót, pedig állandóan körbevesznek minket a valóságban, rejtőzködve, építkezve, magányosan vagy bolyba gyűlve. Az más kérdés, hogy valamiképpen, a felnövekedés folyamata során az ember fokozatosan elveszíti azt az élességet, ahol ők, tücskök-bogarak, csigák stb. láthatóvá válnak. Vagyis Bartos kezdő mozdulatában, világa kereteinek kijelölésében eleve a gyermekértelmet – és gyermekkíváncsiságot, -érzékenységet – szólítja meg, magától értetődően

gyerekvilágot terem. A visszanyert – vagy, ezúttal, a még el sem veszett - kicsiség világát.

Bartos meséiben kerüli az esetlegesség és az elvarratlanság kísértéseit, vagyis a bonyodalom megszületésétől a mindent elrendező, szinte ünnepi lezárásig, megoldásig követhetjük nyomon előadását. Van-e annak hathatóssabb hagyománya, hogy elmondjuk: a világunk biztos hely, melyben mindenkinek megvan a célja, minthogy egy-egy napunkat ábrázoljuk reggeltől estig? A mesék azt üzenik, hogy minden belefér egy napba, de semmi sem nő túl rajta, így minden megoldhatónak mutatkozik, a beláthatóság bizonyossága pedig relativizálni képes a pillanat keltette zavart is.

Ennek a fejezetnek is megvan a maga, ezúttal pedagógiaiak mondható „trükkje”. Hogy ne mondjuk, haszna. A mese-narratívával együtt haladó és –érző gyerekolvasó/hallgató esélyt kap arra, hogy szinte kívülről lássa, figyelje meg magát kritikus pillanataiban is, azáltal, hogy az akaratos csigafiú, Bogyó ezúttal nem éppen példás viselkedését követi. Hiszen ismerős mindenkinek a társasjátékban veszíteni nem tudó kisgyerek: ki magára emlékezhet vissza, ki „tábladöntögető” hajdani partnerére ismerhet rá. A kitörést követő (ön)kiközösítés eseményei a könyvlelapon egészséges, feldolgozható távolságot teremtenek a gyerek önképe és a lehetséges negatív következmények között. A magány, a kizártság-élmény szorongásait tehát nem magányosan, kizárva kell elviselni, hanem az olvasás és olvasótársak támogató körébe bekapcsolódva. Na meg, azoknak a kerek világukról kereken valló, idekerekített bogár-, csigaarcoknak társaságában, amikről a derű, a türelem, a megbocsátás és segítségadás kis trükkjei elleshetők. Mindennapi, mégis megbecsült, talp alól való tanulságul.⁶⁹

Bogyó és Babóca sorozat

A sorozat történetei Bogyó a csigafiú, Babóca a katicalány és barátaik: a méhecske, a szarvasbogár, a lepkelány erdei kaladjait mesélik el.

⁶⁹ <https://web.archive.org/web/20150811030503/http://www.pagony.hu/tortenetek-a-fuszalak-kozul>

Bogyó és Babóca, Bogyó és Babóca a Varázsszigeten, Bogyó és Babóca karácsonya, Bogyó és Babóca a levegőben, Bogyó és Babóca világot lát. A szerző illusztrációival.⁷⁰

Anna, Peti, Gergő sorozat

A 11 kötetes sorozat egy öttagú család mindennapjairól szól, a szerző saját illusztrációival.

A sorozat kötetei: Bartos Erika: Kistestvér érkezik, Irány az óvoda, Nagycsalád lettünk, Irány az iskola!, Játszunk együtt, Családi fészek, Megmondalak!, Süss fel Nap, Annakönyv, Petikönyv, Gergőkönyv.⁷¹

5.2. Marék Veronika meséi

Hatvan éve írta első meséjét Marék Veronika, akinek könyvein gyerekek generációi nőttek fel.

Marék Veronika a maga szórakoztatására írta és rajzolta Boribonról szóló első meséjét 17 éves korában. "Édesapám bevitte a Móra Kiadóba, de mivel akkor 1955-öt írtunk, ez a képeskönyv, amelyben minden képhez csak egy mondat társult, meglepte a kiadót, ezért véleményt kértek Gádorné Donáth Blanka gyermekpszichológustól. Ő melegen támogatta, így indult el írói pályám egy váratlan fordulattal, holott én színházi szakember akartam lenni."

Boribon nem szokványos gyerekhős. A barna kismédve Annipannival él, aki akár a nővére vagy az anyukája is lehet, bár ez nem derül ki. A mesékben Boribon különböző hangulatokba kerül, a mély- és csúcspontok hullámvasútja sodorja magával a történeteket - magyarázta az író.

Elárulta, hogy az új Boribon-könyvre folyton készül, állandóan rajzolgat, és ezekből a rajzokból születnek az új mesék. De mostanában két babakönyve is megjelent, amelyekben csak képek szerepelnek a legkisebbeknek. A Boribon tojáást

⁷⁰ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 400 oldal

⁷¹ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 396 oldal

fest, amely a húsvéthétfő minden szépségét és izgalmát bemutatja a gyerekeknek, hetekig tartotta magát a könyves toplisták élmezőnyében. De munkái külföldön is nagyon népszerűek. Japánban több mint húsz könyvét adták ki, és valóságos kultusza van a Laci és az oroszlán című mesének.⁷²

Boribon és Annipanni sorozat

A mesék Boribonról, a kedves játékmackóról és Annipanniról szólnak. Annipanni egy kicsit anyukája, kicsit a barátja Boribonnak. A sorozat néhány része már a harminc évvel ezelőtti gyermekeknek is kedvence volt, néhány pedig az utóbbi években született a régi stílusban és a megszokott igényességgel.

A sorozat kötetei: Marék Veronika: Boribon és Annipanni, Jó éjszakát Annipanni!, Annipanni hull a hó!, Boribon házikója, Boribon születésnapja, Boribon kirándul. A szerző illusztrációival.⁷³

⁷² <https://www.origo.hu/kultura/20150510-hatvan-eve-tart-a-marek-csoda.html>

⁷³ Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban, 397 oldal

6. Kutatómunka

6.1. Elemzés

Az eredményes, szívet-lelket aktivizáló irodalmi anyagot a gyermekirodalmi alkotások sokaságából kiválasztani csak elmélyült műelemzésre alapozva lehet.

A műalkotás művészi értékeit annak tartalmi, és formai elemeinek vizsgálatával ismerjük fel.

A műelemzésből kiindulva állapíthatjuk meg, hogy az adott irodalmi alkotás melyik korosztály számára jelenthet valóságos esztétikai élményt, milyen életkorú gyermekeket fejleszt igazán.

A módszertani szabadság semmiképpen nem jelenthet tervszerűtlenséget.

Ahhoz, hogy biztonsággal mutassunk be (ajánljunk, illetve tegyünk eleget a gyermekek kéréseinek) egy-egy korosztály fejlettségi szintjének megfelelő műveket, az irodalmi alkotásokat tartalom és forma szempontjából meg kell vizsgálnunk.

A mese mondanivalójának tisztázása és szereplőinek jellemzése segít abban, hogy megfogalmazzuk magunknak a műből adódó erkölcsi nevelési feladatainkat. (Igyekezzünk mindig a mese legfőbb mondanivalóját megragadni. A mese mondanivalója összetett is lehet, a fő erkölcsi tanulság mellett más pedagógiai tendenciákat is megfogalmazhat.)

Gondoljuk végig a mese cselekményének szerkezeti felépítését, mert ez meghatározza bemutatásunkat. Emeljük ki gondolatban a gyermeki és a mesei motívumok egyezését, hiszen ezek tolmácsolásával formálhatjuk a gyermeki világképet, fokozhatjuk a népmese hatásait.

Emeljük ki a mese szövegéből a pregnánsabb nyelvi, stilisztikai eszközöket, mert ezek segítségével oldjuk meg anyanyelvi nevelési feladatainkat. Tanuljuk meg emlékezetből a szokatlan használatú, cselekvésképzeteket keltő igéket, az érzelmi-hangulati hatású rokon értelmű szavakat, a hangutánzó, hangulatfestő szóösszetételeket, az expresszív hatású (kifejező, nyomatékos) mellérendelő szókapcsolatokat, a jellegkiemelő és az állandó jelzőket.

A gyermekeket megragadó költői képeket, kifejezéseket is tartsuk mindig tisztelőben. Bemutatásunk tartalmazzon a nyelv és stílus szemléletességét, képszerűségét fokozó, a figyelmet felkeltő kérdőmondatokat, érzelmi hatást erősítő felkiáltó mondatokat. Szövegmondásunkban emeljük ki a szövegben lévő ellentéteket, párhuzamokat, ismétlődéseket.⁷⁴

6.2. Hipotézis

Feltételezéseim a kitalált történetekről:

Feltételezem, hogy a kisgyermeknevelők által kitalált történetek hosszabbak lesznek, mint a szülők által kitalált történetek.

Feltételezem, hogy a kisgyermeknevelő egyszerűbben fogalmaz, a kisgyermekek sajátosságainak ismeretéből kifolyólag.

Feltételezem, hogy a történetek többségében állatok lesznek a főszereplők, tehát az állatmesék közé tartoznak majd.

Feltételezem, hogy a szülők által kitalált történetek, a saját gyermekeikről fognak szólni.

Feltételezem, hogy a kisgyermeknevelők által kitalált mesék szófajokban gazdagabbak lesznek majd.

Feltételezem, hogy a kisgyermeknevelők által kitalált történetek cselekménydúsabbak lesznek, több párbeszéddel.

⁷⁴ Dankó Ervinné Dr. – Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban, 63-64 oldal

6.3. Szülők által kitalált történetek elemzése

	Szülők által kitalált történetek							
	1. Bubu az állatorvosnál	2. Gyurka cica	3. Berci mackó és a jégtábla	4. Berci erdei kalandjai	5. Mese a hisztis kiscicáról	6. Mesél az erdő	7. Molyszi a kis nyuszi	8. A télapó
A mese típusa?	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.
A mese fajtája?	Állatmese.	Állatmese.	Állatmese.	Állatmese.	Állatmese.	Állatmese.	Állatmese.	Valós mese.
Hány szóból áll?	218 szó.	137 szó.	445 szó.	392 szó.	222 szó.	149 szó.	283 szó.	202 szó.
A szófajok milyen arányban fordulnak elő?	Főnév: 61 db. Ige: 46 db. Melléknév: 9 db.	Főnév: 36 db. Ige: 33 db. Melléknév: 9 db.	Főnév: 106 db. Ige: 86 db. Melléknév: 50 db.	Főnév: 100 db. Ige: 92 db. Melléknév: 32 db.	Főnév: 43 db. Ige: 61 db. Melléknév: 8 db.	Főnév: 48 db. Ige: 28 db. Melléknév: 18 db.	Főnév: 72 db. Ige: 55 db. Melléknév: 30 db.	Főnév: 68 db. Ige: 36db. Melléknév: 15 db.

	Névelő: 12 db. Kötőszó: 75 db. Névmások: 7 db. Határozószó k: 8 db.	Névelő: 10 db. Kötőszó: 39 db. Névmások: 5 db Határozószó k: 5 db.	Névelő: 41 db. Kötőszó: 142 db. Névmások: 8 db. Határozószó k: 12 db.	Névelő: 40 db. Kötőszó: 102 db. Névmások: 8 db. Határozószó k: 18 db.	Névelő: 21 db. Kötőszó: 71 db. Névmások: 5 db. Határozószó k: 13 db.	Névelő: 17 db. Kötőszó: 24 db. Névmások: 2 db. Határozószó k: 12 db.	Névelő: 22 db. Kötőszó: 79 db. Névmások: 4 db. Határozószó k: 21 db.	Névelő: 29 db. Kötőszó: 37 db. Névmások: - Határozószó k: 17 db.
Ugyanaz a szó hányszor ismétlődik ?	Bubu: 10- szer. Zente: 7- szer.	Gyurka: 4- szer. Szilike: 5- ször. Cica: 10- szer.	Berci: 13- szor. Róka: 8- szor.	Berci: 12- szer. Mackó: 6- szor. Barát: 5- ször.	Kiscica: 7- szer. Mama: 7- szer. Hiszti: 6- szor	Erdő: 4- szer.	Molyszi: 7- szer. Nyuszi: 11- szer.	Télapó: 7- szer.
Milyen mondatfajt ák jellemezik?	Kijelentő mondat: 13 db.	Kijelentő mondat: 6 db.	Kijelentő mondat: 29 db.	Kijelentő mondat: 31 db.	Kijelentő mondat: 17 db.	Kijelentő mondat: 15 db.	Kijelentő mondat: 19 db.	Kijelentő mondat: 15 db.

	Kérdő mondat: 2 db. Felkiáltó mondat: 2 db.	Kérdő mondat: 1 db.		Kérdő mondat: 1 db.	Kérdő mondat: 1 db. Felkiáltó mondat: 2 db.		Kérdő mondat: 2 db. Felkiáltó mondat: 4 db.	
Hány szereplője van?	4 db.	2 db.	4 db.	Több.	2 db.	Több.	4 db.	3 db.
Kik a szereplői?	1 szülő, 2 gyermek, kutya.	1 kisfiú, cica	Mackó bocs, róka kölyök, papa, és mama mackó.	Berci és barátai, + süni, őzike, nyuszi	Kis cica, anya cica	Mindenféle állat.	Molyszi, Pihe, Puha, és nyuszi mama.	Télapó, és két kisgyermek.
Hol játszódik a történet?	Otthon, és orvosnál.	Otthon.	Északi sarok, jéghegyen túl.	Erdőben.	Otthon.	Erdőben.	Nyúlüregbe n.	Télország. Otthon.

Található-e benne állandó szófordulat ?	Igen. Egyszer volt, hol nem volt.	Nem.	Nem.	Nem.	Igen. Egyszer volt, hol nem volt	Nem.	Igen. Hol volt, hol nem volt.	Igen. Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy messzi-messzi ország
Párbeszédek megjelenése milyen arányú?	6 db.	1 db.	-	8 db.	6 db.	-	2 db.	-

6.4. Kisgyermeknevelők által kitalált történetek elemzése

	Kisgyereknevelők által kitalált történetek							
	1. A csiga ebédje	2. A buborék	3. A kis egér	4. A nyuszi család története	5. A fűtyülés titka	6. Brumi a medvebocs	7. Nóri és a varázslatos unikornis.	8. A bajba jutott nyúl
A mese típusa?	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet.	Kitalált történet
A mese fajtája?	Állatmese.	Valósmese.	Állatmese.	Állatmese.	Állatmese.	Állatmese.	Tündérmese.	Állatmese
Hány szóból áll?	337 szó.	186 szó.	219 szó.	509 szó.	418 szó.	711 szó.	281 szó.	285 szó.
A szófajok milyen arányban fordulnak elő?	Főnév: 68 db. Ige: 67 db. Melléknév: 43 db. Névelő: 24 db.	Főnév: 57 db. Ige: 40 db. Melléknév: 13 db. Névelő: 12 db.	Főnév: 59 db. Ige: 46 db. Melléknév: 9 db. Névelő: 27 db.	Főnév: 132 db. Ige: 114 db. Melléknév: 41 db.	Főnév: 82 db. Ige: 103 db. Melléknév: 15 db. Névelő: 45 db.	Főnév: 123 db. Ige: 162 db. Melléknév: 31 db.	Főnév: 64 db. Ige: 62 db. Melléknév: 36 db. Névelő: 29 db.	Főnév: 67 db. Ige: 62 db. Melléknév: 18 db. Névelő: 50 db.

	Kötőszó: 96 db. Névmások: 7 db. Határozószók: 32 db.	Kötőszó: 52 db. Névmások: 3 db. Határozószók: 9 db.	Kötőszó: 57 db. Névmások: 4 db. Határozószók: 17 db.	Névelő: 39 db. Kötőszó: 114 db. Névmások: 17 db. Határozószók: 52 db.	Kötőszó: 115 db. Névmások: 13 db. Határozószók: 45 db.	Névelő: 64 db. Kötőszó: 244 db. Névmások: 11 db. Határozószók: 76 db.	Kötőszó: 56 db. Névmások: 5 db. Határozószók: 29 db.	Kötőszó: 55 db. Névmások: 2 db. Határozószók: 31 db.
Ugyanaz a szó hányszor ismétlődik?	Csiga: 10-szer.	Anna: 8-szor. Sári: 10-szer.	Egér: 11-szer. Doktor néni: 8-szor.	Nyuszi: 17-szer.	Egér: 15-ször Nyuszi: 17-szer. Fütyül: 22-szer.	Brumi: 9-szer. Medve: 14-szer. Anya: 15-ször.	Nóri: 6-szor. Pötyi: 9-szer.	Nyúl: 14-szer. Kecske: 10-szer.
Milyen mondatfajták jellemzik?	Kijelentő mondat: 41 db. Kérdő mondat: 2 db.	Kijelentő mondat: 16 db. Kérdő mondat: 3 db.	Kijelentő mondat: 21 db.	Kijelentő mondat: 41 db. Kérdő mondat: 3 db.	Kijelentő mondat: 26 db. Kérdő mondat: 6 db.	Kijelentő mondat: 47 db. Kérdő mondat: 11 db.	Kijelentő mondat: 24 db. Kérdő mondat: 4 db.	Kijelentő mondat: 22 db. Kérdő mondat: 2 db.

	Felkiáltó mondat: 3 db.	Felkiáltó mondat: 11 db.		Felkiáltó mondat: 20 db.	Felkiáltó mondat: 3 db.	Felkiáltó mondat: 20 db.	Felkiáltó mondat: 7 db.	
Hány szereplője van?	3 db.	2 db.	3 db.	5 db.	3 db.	5 db.	2 db.	3 db.
Kik a szereplői?	Csiga, madár, hold.	Anna, Sári.	Kis egér, anyukája, cica doktor néni.	3 kis nyuszi, nyuszi mama, és papa.	Egér, nyuszi, süni.	Brumi, az anyukája, a nyuszi, az őzike, és süni.	Nóri, és Pötyi az egyszarvú.	Nyuszi, kecske, madár.
Hol játszódik a történet?	Erdőben.	Otthon.	Korházban.	Üregbe, erdőben.	Erdő közepén.	Erdőben.	Otthon.	Mezőn.
Található-e benne állandó szófordulat?	Nem.	Nem.	Nem.	Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is túl.	Itt a vége fuss el véle	Egyszer volt, hol nem volt, a kerekerdő közepén.	Nem.	Egy szép nyári napon.

Párbeszédék megjelenése milyen arányú?	13 db.	13 db.	3 db.	16 db.	17 db.	24 db.	7 db.	5 db.
---	--------	--------	-------	--------	--------	--------	-------	-------

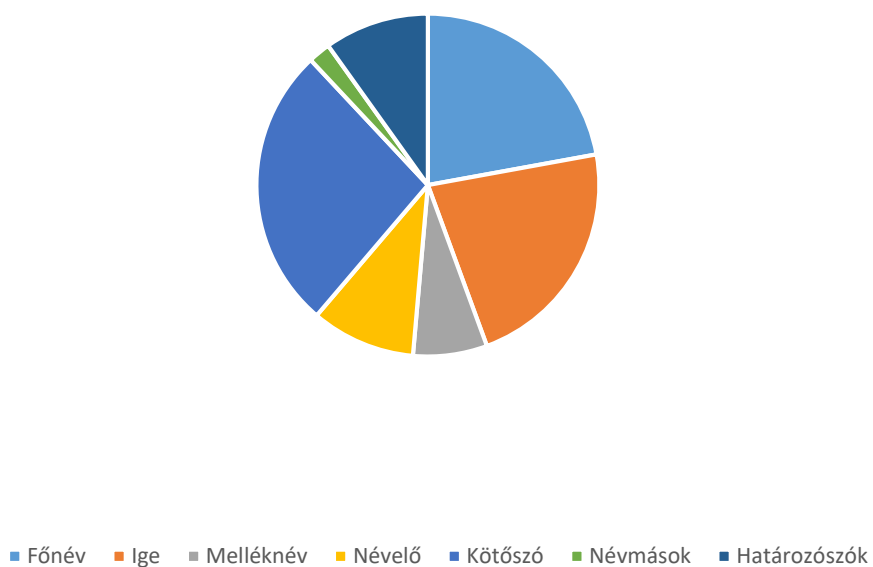
6.5. Bartos Erika: Bogyó és Babóca az óvodában elemzése

	Bartos Erika – Bogyó és Babóca az óvodában / Egy nap az óvodában /
A mese típusa?	Műmese
A mese fajtája?	Állatmese
Hány szóból áll?	472 szó
A szófajok milyen arányban fordulnak elő?	Főnév: 146 db. Ige: 97 db. Melléknév: 39 db. Névelő: 63 db. Kötőszó: 81 db. Névmások: 13 db. Határozószók: 33 db.
Ugyanaz a szó hányszor ismétlődik?	Bogyó: 12-szer. Babóca: 10-szer. Óvoda: 9-szer.

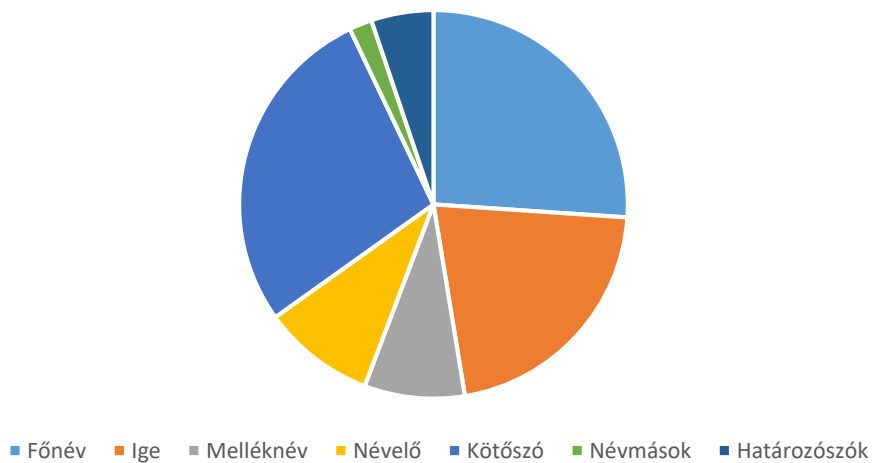
Milyen mondatfajták jellemzik?	Kijelentő mondat: 36 db. Kérdő mondat: 3 db. Felkiáltó mondat: 18 db.
Hány szereplője van?	4 db fő szereplő.
Kik a szereplői?	Bogyó, Babóca, Egon, Dongó néni.
Hol játszódik a történet?	Az óvodában.
Található-e benne állandó szófordulat?	Egy őszi reggelen.
Párbeszéd megjelenése milyen arányú?	15 db.

6.6. Összehasonlítás

Kisgyermeknevelők által kitalált történetekben
előforduló szófajok arányai

Szülők által kitalált történetekben előforduló szófajok
arányai

A kitalált történeteket szerkezetük és tartalmuk szerint vizsgáltam meg. Megnéztem a mesék típusát, és fajtáját. Majd vizsgáltam, hogy, a mesék hány szóból állnak, ezen belül, pedig hogy milyen szófajok fordulnak elő, milyen arányban. A legtöbbször ismételt szavak hányszor fordulnak elő benne. Milyen mondatfajta jellemzik a történetet. Hány szereplője van a mesének, illetve kik a szereplői, valamint hol játszódik egy-egy történet. Található-e benne állandó szófordulat, mint a legtöbb mesében. Végül megvizsgáltam a párbeszéd megjelenését a mesékben.

A történeteket összehasonlítva azt tapasztaltam, hogy az a hipotézisem, amiket a történetek elemzése előtt feltételeztem a legtöbb beigazolódott.

Feltételeztem, hogy a kisgyermeknevelők által kitalált mesék szófajokban gazdagabbak lesznek majd. Ez így is történt, amit az előző diagram szemléltet. Százalékos arányban a szülők által kitalált történetekben a 2048 szóból a főnév: 26,07%, az ige: 21,34%, a melléknév: 8,35%, a névelők: 9,375%, a kötőszók: 27,78%, a névmások: 1,9% valamint a határozók: 5,18%-ban fordultak elő. Míg a kisgyermeknevelők által kitalált történetekben a szófajok százalékos arányait vizsgálva a 2946 szóból a főnév: 22,13%, az ige: 22,27%, a melléknév: 6,99%, a névelők: 9,84%, a kötőszók: 26,78%, a névmások: 2,1% valamint a határozók: 9,88%-ban fordultak elő. Az igék arányát a főnevekével összehasonlítva, az a hipotézisem is beigazolódott, hogy a kisgyermeknevelők által kitalált történetek cselekménydúsabbak lettek, és a párbeszéd aránya is jóval nagyobb a kisgyermeknevelők történeteiben. A mondatfajtaikat megvizsgálva is érzékelhető a különbség. A szülők által kitalált történetekben a százalékos arányokat vizsgálva a 160 mondatból a mondatfajta úgy fordulnak elő, hogy kijelentő mondat: 90,625%, kérdő mondat: 4,375%, és felkiáltó mondat: 5%. Ezzel szemben a kisgyermeknevelők által kitalált történetekben megjelenő mondatfajta százalékos arányait nézve a 333 mondatból kijelentő mondat: 71,47%, kérdő mondat: 9,31%, és felkiáltó mondat: 19,22%.

Feltételeztem, hogy a kisgyermeknevelők által kitalált történetek hosszabbak lesznek, mint a szülők által kitalált történetek, és ez valóban így is lett, amit alátámaszt az előző mondatban lévő mondatok száma illetve, míg a szülők által

kitalált történetekben 2048 szó jelenik meg addig a kisgyermeknevelők által kitalált történetekben 2946. A szülők közül is volt, aki nagyobb terjedelmű mesét talált ki, míg volt olyan kisgyermeknevelő, aki rövidebb történetet készített.

Feltételeztem, hogy a kisgyermeknevelő egyszerűbben fogalmaz, a kisgyermekek sajátosságainak ismeretéből kifolyólag, viszont a szülők is hasonló egyszerűséggel fogalmazták meg történeteiket.

Feltételeztem, hogy a történetek többségében állatok lesznek a főszereplők, tehát az állatmesék közé tartoznak majd. Ez a hipotézisem is beigazolódott, hisz a mesék többsége mind állatmese volt, akár a szülők, akár a kisgyermeknevelők részéről. Néhány kivétel volt, amely valódi mese volt, a saját gyermek egy-egy napját mutatta be a szülő.

Szintén alátámasztható az a hipotézisem, miszerint a szülők által kitalált történetek, a saját gyermekeikről fognak szólni. Hiszen, a 8-ból, 5 mese saját gyermekről, illetve kis kedvencükről szól. Amíg a kisgyermeknevelők közül 2 db ilyen mese van.

7. Összegzés

A meséket úgy gyűjtöttem össze, hogy a bölcsődei csoportban, amelyben dolgozom, körbe kérdezgettem a szülőket, hogy szoktak-e olyan mesét, történetet, mondani a gyermeküknek, amelyet ők találtak ki, illetve ha van ilyen mese, akkor azt meg-e osztanák velem, ezzel elősegítve a szakdolgozatomat. Vegyes visszajelzéseket kaptam ezzel kapcsolatban, mégis a legtöbb pozitív volt. A szülők szívesen megosztották velem ezeket a történeteket. A legtöbb kitalált történetet úgy kaptam, hogy azokat már korábban kitalálták, és az esti lefekvés előtt olvasták ezeket a meséket a gyermekeiknek. Azonban volt olyan szülő is, aki a kérésemre ajánlotta fel, hogy szívesen talál ki egy történetet.

A dolgozatom megírása során azt a tapasztalatot szereztem, hogy nagyon fontos, hogy ne csak mesekönyvből olvassunk a gyerekeknek, hanem minél több kitalált történettel találkozzanak. Ezek a történetek igazodnak a bölcsődés korú gyermekek életkori sajátosságaihoz. Ezeknek a történeteknek az elmesélésével, a gyermekek ismét átélhetnek egy-egy pozitív illetve negatív élményt. A mesék általában valamilyen tanulságot vonnak maguk után, amelyekből a kisgyermekek tanulhatnak. A meséléssel közösen eltöltött idő, az események újbóli feldolgozása, átélése örömforrás a gyermek számára.

Örömmel tölt el, hogy ezt a témát választottam a dolgozat megírásához, illetve hogy a kutató munkám során a kitalált történeteket választottam, mert a történeteket olvasva, mindig sokkal gazdagabb lettem, minden egyes történet másként hatott rám. Szívesen fogom majd a további pályafutásom során alkalmazni és előnyben részesíteni a kitalált történeteket.

Felhasznált irodalom

Bauer Gabriella – GYERMEKIRODALOM (Kézirat) – Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994

Dankó Ervinné Dr. – Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban (Szakmódszertani jegyzet) – Dinasztia Kiadó, Budapest 1996

Gyöngy Kinga (szerk.) - Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban – Dialóg Campus Kiadó, 2015

Iránytű – Antológia (1989-2010) II. rész – Szeged, 2010

Kádár Annamária – Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban - Hungarian edition, Kulcslyuk Kiadó, 2012

Mérei Ferenc – V.Binét Ágnes – Gyermeklélektan (Nyolcadik kiadás) Gondolat – Medicina, Budapest, 1997

Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes – Ciróka, Maróka (szöveggyűjtemény) – Nyugat-dunántúli Regionális Módszertani Bölcsőde, Szombathely, 2005

Internetes források

A MESE BŰVÖLETE ÉS A BONTAKOZÓ GYERMEKI LÉLEK - Bruno Bettelheim <https://docplayer.hu/11968675-A-mese-buvolete-es-a-bontakozo-gyermeki-lelek.htm> (megtekintve: 2022. Január 05.)

Hatvan éve tart a Marék – csoda <https://www.origo.hu/kultura/20150510-hatvan-eve-tart-a-marek-csoda.html> (megtekintve: 2022. 01.08)

Mese – Kulturális Enciklopédia <http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Mese.htm> (megtekintve: 2022. Január 10.)

Történetek a fűszálak közül (Bartos Erikáról a kicsinyítőművésről) <https://web.archive.org/web/20150811030503/http://www.pagony.hu/tortenetek-a-fuszalak-kozul> (megtekintve: 2022.Január.10.)

Mellékletek

Szülők által kitalált történetek:

1. Bubu az állatorvosnál

Egyszer volt, hol nem volt Bubu, a mopsz. Bubu gazdái Zente és a testvére Gábor. Egyik nap anya mondta, hogy Bubut el kell vinni oltásra. Zente megkérdezte, hogy miért. Azért -mondta anya- mert a kutyáknak is kell oltás, hogy egészségesek maradjanak úgy, mint a gyerekeknek is.

- Nem fog fájni neki? Kérdezte Zente.
- Nem fog. Emlékszel, te is voltál már a doktornéninél oltáson és neked sem fájt.

Anya feltette a hámot Bubura és elindultak Zentével és Gáborral az állatorvos doktornénihez. Amikor odaértek Zente bement Bubuvál a rendelőbe, feltették a vizsgálóasztalra és simogatta, hogy megnyugodjon. A doktornéni nagyon aranyos volt, óvatosan adta be a szurit Bubunak.

- Látod, nem is fájt neki. Biztosan örült Bubu, hogy ilyen szépen simogattad, mondta anya.

Hazafelé Zente és Gábor ügyesen sétáltatták Bubut, közben eleredt az eső aminek Bubu kutya nem örült, mert ő nem szereti a pocsolyákat, viszont Zente már ugrott is volna bele az első nagy sárba amikor anya rászólt:

- Tudod, hogy csak gumicsizmában szabad a sárban ugrálni!
- Ha hazaérünk kimenetünk pocsolyáznunk gumicsizmában? -Kérdezték a fiúk-
- Persze, akkor kimehetünk az udvarra, mondta anya.

Közben hazaértek, a fiúk megetették, megittatták Bubut és még játszottak is vele az udvaron, már gumicsizmában. A kutyus már nagyon elfáradt a végén, befeküdt a kosarába és elaludt.

Aludjunk mi is!

Vége.

Kitalálta: R.G.

2. Gyurka cica

Volt Mamiéknál egy kis cica, úgy hívták, hogy Gyurka. Nem akarták, hogy lejjön a padlásról, mert féltek, hogy a kutya "áldozata" lesz (sajnos nem alaptalanul féltek).

Szilike mindig nagy örömmel szaladt a padlásfeljáróhoz, már jött oda Gyurka cica is mikor hallotta Szilike hangját, beszélgetett vele a cica meg kedvesen nyávogott, dorombolt Neki. Egyszer egy nap mentünk Mamiékhoz Szilike megint szaladt a padlásfeljáróhoz, de a cica nem jött.

Kérdezte, hogy: - hol van?!

Szépen elmeséltük Neki, hogy a cica már akkorára megnőtt, hogy jöttek a cica barátok és összebarátkoztak és így elment Velük mert nagyon jól érezte magát a cicákkal, nagy örömmel elment velük játszani . Szilike ezt megértette, örült, hogy a Gyurka cicának lettek barátai azóta sem emlegeti, pedig szegény cica a kutya "áldozata" lett, csak így meséltük el Szilikének miért nincs már Gyurka cica.

Kitalálta: T.K.

3. Berci mackó és a jégtábla

Egy szép napon Berci a kis jegesmedve bocs kimerészkedett a biztonságos barlangjukból, hogy felfedezze a világot.

Anya mackó figyelmeztette, hogy menjen, ismerkedjen meg a külvilággal, elég nagy már hozzá, de ne menjen a magas jéghegyen túl, mert arra már közel az óceán, és a hullámoktól egyre vékonyodik a jég, könnyen beszakad egy mackó alatt.

Berci maci tudomásul vette és mondta, hogy ne aggódjon Mama maci, tud már vigyázni magára.

El is indult nagy trappolva a frissen hullott hóban. Élvezte a friss szelet, a ragyogó napsütést.

Útközben találkozott egy kis rókával.

Nagyon megörült neki, hogy nem csak ő él ezen a hideg vidéken.

Játszottak is együtt jó sokáig.

A kis róka hívta, hogy menjenek el a jéghegyen túl, ő már sokat járt arra, ismeri a környéket.

Berci töprengett egy ideig, hogy menjen-e, hisz mondta az anyukája, hogy arra veszélyes, de hát ha a kis róka már annyiszor járt ott, nem lehet veszélyes.

El is indultak.

A jéghegy túloldala sekélyen lejtett, pont olyan volt, mit egy csúszda.

Rögvest le is csúsztak mindketten rajta, újra és újra.

Nagyon élvezték a dolgot.

Később, ahogy telt az idő Berci maci megéhezett. Gondolta, hogy fog egy-két halat magának, ha ügyes, akkor az újdonsült barátjának is.

Ahogy közelített a tengerhez, a jég már olyan vékony volt, hogy láthatta rajta keresztül a halakat is.

A kis róka meg ment előtte, hogy biztonságos-e a terep, hisz ő már sokat járt erre, és sohasem történt semmi baj.

Csakhogy Berci maci sokkal nehezebb volt, mint a róka és egy reccsenés után beszakadt alatta a jég.

Nagyon megijedt, hiszen sohasem volt még vízben. Még szerencse, hogy az állatok ösztönösen tudnak úszni, így nem süllyedt el ugyan, de ahogy megpróbált kimászni, mindig a súlya alatt beszakadt a jég.

Nagyon kétségbe volt esve, már azt hitte, hogy nem fog sikerülni neki kimászni. A kis róka megpróbált segíteni neki, de Berci nagyon nehéz volt a kis barátjához képest, hiába húzta nem tudott segíteni neki.

Berci már azt hitte, hogy nincs menekvés, amire a nagy kiabálásra ott állt a beszakadt jég mellett Mama mackó és Papa mackó, akik Berci és a kis róka nyomait követve megtalálták a kis bocsukat.

Papa maci rögvést a vízbe ugrott, és megragadta Berci bundáját, és kitette a felszínre, majd ő is kimászott.

Berci nagyon fázott és kifáradt.

Ahogy haza értek, Mama mackó adott Bercinek egy nagy csupor forró kakaót.

Berci nagyon örült neki, hogy szerencsésen haza ért, és örökre megtanulta, hogy ha hallgatott volna Mama mackóra, akkor nem került volna bajba.

Azóta is barátok maradtak a kis rókával, de ha elmentek felfedezni az északi sarkot, mindig csak addig merészkedett Berci, ameddig Mama és Papa megengedték neki.

Berci azóta is vidám mackógyerek.

Kitalálta: F.M.

4. Berci erdei kalandjai

Berci, a kis barnamackó gyerek egy szép tavaszi napon kirándulást tervezett a barátaival a közeli erdőbe.

Berci már nagyobbacska mackó volt, szeretne volna felfedezni az erdőt, de félt a rengetegtől, mert ismeretlen volt számára, sosem járt még ott, csak az otthonát jelentő tisztást ismerte, a közepén lévő házikkal.

El is indult az erdőbe. Mentek-mendégéltek, egész ismeretlen vidékre tévedtek.

Berci félt egy kicsit, mert olyan félelmetes volt számára a táj, nem látott olyan messzire, mint a tisztáson, és egészen más szaga volt mindennek.

Az egyik bokor egyszer csak megmozdult.

Berci rögvést megtorpant, és a barátjához szaladt. Gyere gyorsan, van ott valami.

Egy kis idő után egy süni mászott elő a bokorból. Köszönt is Berciéknek.

Kérdezte:

- Ti meg kik vagytok?
- Én Berci mackó vagyok, Ők meg a barátaim.
- Nagyon megijesztettél bennünket, mondta Berci.
- Óóó, nincs mitől félni, mondta a kis süni.
- Ez az erdő az én otthonom, itt a bokor alatt van a falevelekből épített házikóm.

Beszélgettek még egy darabig, majd elköszöntek és tovább álltak.

Ahogy mentek tovább, az egyik fa mögül ropogtatás hallatszott.

Berci megint nagyon megijedt.

Már majdnem elfutott, de erre a fa mögül egy őzike lépett elő, és csodálkozva nézte az ijedt mackókat.

- Ne féljetek tőlem, mondta az őzike.
- Gyertek, épp finom zsenge hajtásokat ropogtatok.
- De van itt erdei szamóca is, a macik azt nagyon szeretik.

Berci és barátai megnyugodtak, hogy nincs itt semmi, amitől félniük kellene, és megebédeltek.

Nagyon eltelt a nap, és indultak haza felé.

Már esteledett, és nem jegyezték meg az utat hazafelé.

Berci kétségbe esett, hogy soha nem találják meg a tisztást, és sírva fakadt.

A sírást meghallotta az arra járó nyuszi.

Odament Bercihez, és mondta neki, hogy menjenek vele, ő tudja a tisztáshoz vezető utat.

Berci ámulattal nézte, hogy a kis apró nyuszi milyen bátorsággal szalad előttük a sötét erdőben, és mutatja nekik az utat.

Mondta a nyuszi, hogy csak addig ijesztő az erdő, amíg nem ismered ki magad benne.

Neki is vigyázni kell magára, de mindig tudja, hogy merre fusson, ha gyorsan el kell, hogy bújjon az odúba.

Hazafelé úton találkoztak a korábban már megismert őzikevel és sünival is, akik szintén hazafelé tartottak.

A már ismerős állatokat látva Berci számára se volt olyan ijesztő az erdő, és még barátokra is lelt.

Amint hazaért, izgatottan mesélte a szüleinek a kiránduláson történeteket, és hogy már nem fél az erdőtől, amiben lakik a mackó család.

Kitalálta: D.G.

5. Mese a hisztis kiscicáról

Egyszer volt hol nem volt egy kiscica és a mamája. Este a mamája megfürdette, feladta kis pizsamáját, de a kiscica nem akarta felvenni:

- Én nem akarok aludni, játszani akarok.

Mamája csak feladta a pizsamát és ágyba rakta.

A mamája így szólt

– Kiscicám késő van már, le kell feküdni, holnap óvoda.

– De én nem akarok óvodába menni.

– De én akkor sem akarok aludni, nem akarok óvodába menni, itthon akarok játszani és kész!

Aztán elkezdett sírni, de keservesen és nem akarta abba hagyni, csak sírt-sírt mint untig.

A mamája próbálta vigasztalni, de mind hiába.

Aztán egyszer csak így szólt

- Feküdj le aludni, ne hisztizzél kiscicám, létszíves, ha most nem alszol holnap nagyon fáradt leszel, és hogy fogsz játszani az óvodában?

De ő csak nem hagyta abba a sírást és a hisztit! Dobálta a plüssöket, párnákat, takarókat le az ágyból, és közben keservesen sírt.

Így szólt mamája:

-Tessék abba hagyni a hisztit, te leszel a legfáradtabb reggel, ha most nem hagyod abba ezt a hisztit. De semmi nem hatotta meg a kiscicát, folytatta a hisztit.

Egyszer csak a mamájának eszébe jutott, hogy mivel tudná megnyugtatni kiscicáját: hát egy altató dallal, az általában beválik.

Így elénekelt a szép altatódalt, egyszer csak elhalkult a sírás, abba hagyta a hisztit a kiscica.

Mire vége lett a dalnak a kiscica is elaludt! Vége

Kitalálta: L.E.

6. Mesél az erdő

Volt egyszer egy csodaszép erdő. Rengeteg lakója volt. Élt ott medve, róka, őzike, nyuszi, és még sok-sokféle színes madár.

Az erdő közepén volt, egy szép tisztás, tele tarka – barka virágokkal, nyuszik fogócskáztak, őzikek ugrándoztak réten. A tisztást átszelte egy kis patak. A patak felett egy kis fahíd volt. A hídon

megállva lehetett látni a kristálytisza vízben halacsákat, rákokat. Az állatok lejártak a patakhoz inni, és a rétre legelni. Mindenki boldogan élt a kis erdőben.

Az erdő mindig vigyázott a kis lakóira. Nagy melegben árnyékot adott, esőben pedig a fák lombjainak segítségével óvta az állatokat a csapadéktól, esténként pedig a bokrok leveleivel takarta be a kis lakóit és halk zúgással, levél susogással dúdolva altatta el őket.

„Aludj el őzike, nyuszika veled olyan szép az élet.

Álmod messze repít el, minden kérdésre felel.

Tova tűnt a világ, mára eleget láttál.

Aludj el, aludj hát, mindig szépet álmodjál.”

Kitalálta: P.A.

7. Molyszi, a kis nyuszi

Hol volt, hol nem volt rengeteg erdő szélén éldegélt egy fehér szőrű pici pihe puha nyuszika, Molyszi. Ennek a nyuszinak, volt két testvére Pihe, és Puha.

Naphosszat játszott a három nyuszi testvér. Kergetőztek, futkároztak, ugráltak, és mire beesteledett az anyukájuk otthon várta őket finom vacsorával.

A répa volt a kedvence Molyszinak. Pihe a retket szerette, Puha pedig a friss saláta levelet. Nyuszi mama mindig a kedvében járt a kis nyuszinak, ám ezen az estén Molyszi kedvence elmaradt, mert nyúl anyó nem talált répát a kertjében.

Szomorú lett a kis fehér nyuszi. Bánatában kiballagott a nyúlüregből, felnézett az égre és mit látott? Hát hullócsillagot!

Gondolta, na, most aztán szerencséje lesz, mert tudta, ha meglát egy hullócsillagot, bizony akkor kívánni kell. Kívánt is a kis fehér nyuszi.

- Mit gondolsz mit kívánhatott?

Bizony, egy óriási kertet, ami telis tele van friss zamatos és ropogós répával. Nagyon boldog volt Molyszi, el is újságolta a testvérekéinek, hogy látott egy hullócsillagot és kívánt is valamit. Persze erre Pihe és Puha egyből kérdezgetni kezdték arról, hogy mi volt a kívánsága. De Molyszi tudta, hogy azt nem szabad senkinek elárulnia, mert akkor a kívánság nem fog teljesülni.

Reggel mikor felébredtek a nyúl üreg lakói, a három kis nyuszi - Molyszi, Pihe, Puha és nyúl mama kiszaladtak a nagy rétre és láss csodát ott volt a nagy répa ültetvény telis tele friss ropogós répával.

Több sem kellett Molyszikának fel - le ugrándozott, ujjongott örömeiben.

- Nézzétek, nézzétek teljesült a kívánságom! Egy egész kertnyi répa! És mind az enyém! A nyúl család nagyon boldog volt. Csak ették - ették a finom répákat egymás után. Ha a répa el nem fogyott volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Kitalálta: P.H.

8. A Téalapó

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy messzi-messzi ország, amit úgy hívtak, hogy Téalország. Itt lakott egy bácsi, akinek hosszú fehér szakálla volt, és piros ruhája, úgy hívták, hogy Téalapó bácsi. Ennek a télapónak volt egy hatalmas nagy szánkója, és egy piros orrú rénszarvasa, akit Rudolfnak hívtak.

A Téalapó hatalmas szánkójába sok-sok ajándék belefért. A Mikulás csomagjában volt alma, dió, mogyoró, szaloncukor, csokoládé, gumicukor.

A Téalapó egész évben figyelte, kik a jó gyerekek, akik szót fogadnak a szüleiknek. Ezek a gyerekek ajándékot kaptak, viszont azok a gyerekek, akik nem fogadnak szót, nem kapnak semmit.

Eljött hát az este, a Téalapó bácsi elindult a szánkójával a messzi-messzi Téalországból, hogy az ablakokba ajándékot tegyen. Egyszer csak megállt Illés Zéti háza előtt is. A kisfiú a Békécsaba, Bem utca 24. szám alatt lakott a családjával, az Anyukájával, az Apukájával és a testvérével, Zalánkával.

A kisfiú már aludt, a Téalapó pedig az ablakába rejtette az ajándékát. Reggel mikor Zéti felkelt, látta az ajándékot az ablakban. Nagyon megörült neki, meg is köszönte a Téalapónak levélben, és megígérte neki, hogy mindig jól viselkedik majd, és szót fogad a szüleinek. Itt a vége, fuss el véle, ha nem hiszed, járj a végére. Szép álmokat, rózsás csókokat.

Kitalálta: A.C.

Kisgyermeknevelők által kitalált történetek:

1.A csiga ebédje

Egy nagy virágos réten, egy gomba tövében lakott a kis csiga. Naphosszat gyönyörködött a szebbnél szebb virágokban, és megszagolta illatos szirmaikat.

Egy szép nyári napon miután leporolta gomba háza tetejét, nagyon megéhezett.

Igen ám, de nem volt otthon ennivalója. Elindult hát hogy keressen magának.

Egyszer csak meglátott egy szép nagy sárga körtét. A kis csiga nagyon megörült.

- Ó de szép körte. - mondta. - ezt most megeszem. - és jó ízűen elfogyasztotta a körtét.

Azonban hiába ette meg, még mindig éhes volt. Tovább indult, hogy keressen még ennivalót. Egyszer csak megpillantott egy szép nagy piros almát. –

- Jaj de gyönyörű alma. – Örvendezett.
- Ezt is megeszem. - És az almát is megette mind az utolsó falatig.

Csak hogy hiába ette meg az almát is még mindig nem lakott jól.

Keresnem kell még valami harapni valót - gondolta - mert bizony korog a hasam.

Ment hát tovább, jó ideje keresgélt, amikor észre vett egy nagy fűt szőlőt, amiből éppen egy madár csipegetett.

- Szia, madár. - köszönt a kis csiga.
- Nagyon szép szőlőd van.
- Képzeld én már megettem egy körtét, egy almát, de sajnos még mindig éhes vagyok.
- Adnál nekem is a szőlődből?

A madár így felelt:

- Persze kis csiga. Nagy ez a szőlő, bőven jut belőle neked is.
- Gyere, falatozzunk együtt.

A csiga oda ment és most már közösen eszegettek a szőlőt.

Amikor elfogyott a madár elrepült, a csiga pedig nagyon elálmosodott.

Meglátott egy zöld falevelet, ami lehullott a fáról, és ráfeküdt. Hamarosan mély álomba merült. Olyan sokáig aludt, hogy amikor felébredt, már este volt. Az égen ragyogtak a csillagok. A kis csiga megijedt.

- Jaj, nekem! Ilyen sötétben hogy találom haza?
- Nem tudom, merre kell indulnom.

Ekkor így szólt a Hold:

- Ne félj kis csiga! Én majd világítok neked a hazafelé vezető úton.

A csiga nagyon megörült:

- Köszönöm kedves Hold! Most már nyugodtan indulok haza. - és vidáman útra kelt.

A Hold bevilágította az utat közben a kis csiga a fényesen ragyogó csillagokban gyönyörködött. Vége.

Kitalálta: Zs.M.

2. A buborék

Anna és Sári testvérek. Anna szőke hajú, kék szemű, Sári barna hajú, zöld szemű. Nem nagyon hasonlítanak egymásra, de nagyon jól megértik egymást, ha játékról van szó!

Anna szeret fára mászni, Sári tartja neki a bakot.

Sári szeret bogarászni, megfigyelni az állatokat, a virágokat, Anna megy vele, s mondja neki:

- Ez egy katicabogár. Ez egy gesztenye. Szedjünk sokat és készítsünk belőlük valamit.

Egyik nap Sári szomorú lett, mert elesett fogócska közben, és megütötte a lábát. Még sírt is egy kicsit.

Anna gondolt egyet.

- Sári nézd csak! - találtam itt a polcon egy csuda dolgot!
- Mit csináltak lányok?- kérdezte anyja.
- Semmit!- felelt a két lány huncutul, s Anna már nyúlt is a buborékfújóért.
- Idesüss Sári!
- Mit süssek? –
- Figyelj ide!!!
- Jó, csak fáj!
- A lábad?
- Igen.
- Mutatok valamit!

Anna elkezdett buborékokat fújni.

- Jaj de szép! kiáltott Sári
- Szeretem! Elkapom!

Úgy is lett. Sári szinte el is felejtette az esést, Anna meg csak fújta, csak fújta a buborékokat, amik szálltak színesen, szépen, vitte őket a szél messze tova. Egyet - kettőt Sári is elkapott.

Kitalálta: M.E.

3. A kis egér

Volt egyszer egy kis egér, akit úgy hívtak egér Eszti.

Ennek a kis egérnek sokszor fájt a fülecskéje. Ezért aztán anyukája elvitte Cica doktor nénihez. A doktor néni megvizsgálta, és azt mondta neki:

- Kicsi egérke, azért fáj a fülecskéd, mert nagy az orrmandulád, amit ki kell venni.
- Jó, akkor vedd ki doktor néni.
- Ó, azt sajnos itt nem tudom. Be kell jönnöd a kórházba.

Másnap a kiséger az anyukájával összepakolt, és bementek a kórházba. Vittek magukkal pizsamát, papucsot, és sok - sok játékot.

A kis egeret a kórházban is megvizsgálták. A Cica doktor néni elmondta neki, hogy kap majd egy szurit, amitől elalszik, és amikor felébred már nem is lesz orrmandulája. Így is történt. A kiséger megkapta a szurit, ami nem is fájt, és elaludt.

Bevitték a műtőbe, ahol a Cica doktor néni kivette a manduláját.

Amikor felébredt egér Esztike mellette ült az anyukája és a doktor néni.

A doktor néni elmondta a kiségernek, hogy most neki nem szabad ugrálnia és szaladgálnia, hogy gyorsan meggyógyuljon. Így hát egér Eszti anyukája elővette a táskájából a sok - sok játékot, amivel egész nap játszott.

Szót fogadott a Cica doktor néninek és nem szaladgált, nem ugrált.

Amiért ilyen ügyes volt hamar haza mehetett a kórházból. Azóta nem fáj a kiséger fülecskéje így vígan rágszálhat és szaladgálhat.

Kitalálta: M.É.

4. A nyuszi család története

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is túl Nyuszi mama és Nyuszi papa 3 fiacskájával élt egy kicsinyke üregben. A kis nyuszik Artúr és Döme nagyon engedetlenek voltak, ám legkisebb testvérkájuk Finci mindig megtartotta ígérését.

Egyik nap így szóltak szülei:

- Drága fiacskáink! El kell mennünk élelmet keresni, de ígérjétek meg, hogy nem mentek ki az üregből, hiszen tudjátok, hogy egyedül nagyon veszélyes odakint!

A három kis nyuszi szinte-szinte egyszerre felelt: - Ígérjük!

- Este jövünk! – Fordult vissza búcsúzásképp Nyuszi mama. –

Így Nyuszi mama és Nyuszi papa, bár félve – hiszen ismerik fiaikat – de elindultak.

Míg telt az idő a nyuszik nagyon unatkozni kezdtek, majd Döme így szólt:

- Menjünk ki az erdőbe játszani! Nem leszünk sokáig, még szüleink előtt hazaérünk.
- Nem- nem! – szólalt meg Finci. – Megígértük, hogy nem megyünk sehova. Különben is, odakinn nagyon veszélyes! – Mondta ijedten Finci.
- Jaj! Csak nem megijedtél? – Nevették ki testvérei.
- Nem, én ugyan nem, de ígéretet tettünk a szüleinknek.
- Nem baj, akkor te maradj itthon! – Kiáltotta Döme és Artúr.

Így a két testvér elindult az erdőbe. Finci nagyon félt, hogy mit fognak szólni szülei, ha megtudják, de még jobban aggasztotta, hogy mi lesz velük odakinn az erdő mélyén. Artúr és Döme vígan ugrándoztak egyik bokorból a másikba.

- Na, Finci bánhatja, hogy nem jött velünk! – Tréfásan nevetett Artúr.
- Majd elmeséljük neki, hogy mi jóból maradt ki. Így jár az, aki fél. – Nevetett Döme.

Ám hirtelen az egyik bokorból előugrott Rudi, a róka.

- Na, most nevessetek nyuszikák! – Kiáltotta mérgesen a róka!

Artúr és Döme úgy megijedtek, hogy rögtön futásnak eredtek.

Eközben szüleik hazaértek. Már az ajtóból hangos sírást hallottak, s sietve nyitottak be az üregbe.

- Mi történt Finci? Hol vannak a testvérekéid? – Aggódva kérdezték őt szülei.
- Jaj, kérlek, ne haragudjatok! Én próbáltam őket visszatartani, de csak kinevettek. Kimentek az erdőbe játszani! – Mondta sírva Finci.

Nyuszi mama és Nyuszi papa nagyon megijedtek. Nyuszi papa rögvest elindult az erdőbe, hogy megkeresse gyermekeit. Artúrt és Dömét még mindig üldözte a róka, ám ők egyre fáradtabbak voltak, alig bírtak már futni. Amikor már nagyon el voltak keseredve, hirtelen meglátták Nyuszi papát, aki ismert egy földalatti üreget, ami a házukhoz vezet.

- Gyertek, gyertek gyorsan! Kövessetek! – És ezzel, hopp! Már el is tűntek a róka szeme elől.

Az üreg annyira kicsi volt, hogy Rudi, a róka nem tudott utánuk menni.

Amint hazaértek Nyuszi mama nagyon megörült nekik, de emellett mérges is volt rájuk.

- Kérlek, ne haragudjatok ránk! Finci figyelmeztetett, hogy nem jó ötlet, de mi nem hallgattunk rá és az ígéretünket is megszegettük. Nagyon sajnáljuk! – Mondták szomorúan.

- Látjátok, nem hiába mondtuk, hogy veszélyes az erdőben egyedül! De megbocsájtunk, hiszen az a lényeg, hogy nem esett bajotok. – Mondta Nyuszi papa és Nyuszi mama és szorosan megölelték őket.

Artúr és Döme bocsánatot kért testvérüktől, Fincitől is:

- Drága Finci! Bocsáss meg, hogy kinevettünk téged! Mi is ugyan úgy féltünk az erdőben.

Finci egy szót sem szólt, csak szorosan magához ölelte őket.

Nyuszi mama elkészítette a vacsorát és jóízűen fogyasztották el. Itt a vége fuss el véle.

Kitalálta: Sz.T.

5. A füttyülés titka

Volt egyszer egy kis egér, aki az erdő közepén élt. Egy nyári reggel magvakat csipegetett a mezőn, mikor egy furcsa és szokatlan hangra lett figyelmes. Megkereste a hang forrását, egy nyuszi volt, aki épp füttyült. Nagyon megtetszett az egérnek ez az éles hang, ezért oda ment a nyuszihoz, hogy tanítsa meg neki is.

- Drága nyuszi komám! Mit csinálsz?
- Füttyülök!
- Olyan szépen füttyülsz, olyan kellemes a fülemnek ez a hang, taníts meg kérlek engem is, hogyan kell füttyülni?!

De a nyuszinak esze ágában nem volt elárulni, hogy ő mitől tud füttyülni.

- Dehogy árulom, ilyet csak én tudok, senki más nem tud füttyülni rajtam kívül- és tovább ugrándozott.

Szomorú lett a kisegér, sírt, rítt, hogy nem tanítja meg a nyuszi füttyülni. Arra járt a süni.

- Miért sírsz drága egér barátom?
- Azért sírok mert a nyuszi nem tanít meg füttyülni, pedig olyan kellemes a fülemnek ez a hang.
- Ne búslakodj egér, járjunk túl a nyuszi eszén, figyeljük meg mit csinál amikor füttyül- mondta a süni az egérkének.

Megkeresték a nyuszi, majd az egér és a süni elbújtak egy bokorban, hogy meglessék mit csinál a nyuszi. A nyuszi nem gondolta, hogy kifigyeli az egérke, hogyan tanult meg fütyülni, így a nyuszi elkezdte enni a répát, és minél több répát megevett egyre erősebben tudott fütyülni.

- Na látod egérke, nem is olyan nehéz ez, répát eszik a nyuszi, attól tud fütyülni-mondja a süni.
- Gyere süni, menjünk keressünk mi is egy répát.

Ahogy mendegélt az egérke és a süni, egyszer csak találtak 2 répát. Megették és elkezdtek tőle fütyülni. Nagyon boldog volt az egérke, most már ő is tud fütyülni.

- Gyere süni, keressük meg a nyuszi, mutassuk meg neki, hogy most már mi is tudunk fütyülni!- hívta az egérke a sünit.

A nyuszi éppen evett amikor felfigyelt egy hangra:

- Ez, ez mi? Rajtam kívül nem tud senki fütyülni- lepődött meg a nyuszi.
- Szia nyuszi!- köszönt rá az egérke.
- Hallottátok ti is ezt a hangot?
- Mármint ezt: Fütyfütyfüty (fütyült az egérke)?
- Te, te ezt honnan tanultad meg?- kérdezte a nyuszi.
- Nem kellett más hozzá, mint egy répa. Megettem és máris tudtam fütyülni.

Újból fütyült az egérke, de most már a süni is csatlakozott hozzá.

- Egye fene barátaim, akkor most már tudunk együtt fütyörészni, gyertek, menjünk!-mondta a nyuszi.

Az egész erdő a fütyülészéstől zengett, aki pedig szeretett volna fütyülni annak adtak egy répát. Itt a vége fuss el véle, kerek erdő közepére.

Kitalálta: P.I.

6. Brumi a medvebocs

Egyszer volt, hol nem volt, a kerekerdő közepén élt egy kismedve az Anyukájával. Ő volt Brumi, a csintalan medvebocs.

Egyik este az anyamedve megbeszélte a kisfiával, hogy elmennek málnát szedni.

A kismedve másnap kipattant az ágyból, és azt hitte, hogy már kora reggel útnak indulnak. Ám medve mamának akadt pár tennivalója, így aztán megkérte kis bocsát, foglalja el magát, míg ő elvégzi teendőit.

Nem volt mit tenni, áthívta barátait, a nyuszt, az őzikét, meg a sünit. El is játszottak az udvaron egy darabig, ám mikor a labda kirepült az útra, a kisbocs kiszaladt érte, és mikor felemelte tekintetét hívta az út a messzi távolba. Visszaszaladt az udvarba a labdával a kezében, de az a hívogató érzés benne motoszkált. Így hát, az, az ötlete támadt, hogy menjenek el ők málnát szedni.

A többiek tiltakozásba kezdtek, ám a kismedve nem hagyta magát, és azzal bízta a többieket, az Anyukája nagyon boldog lesz, ha meglátja a málnával teli kosarat.

A nyuszt nem is kellett sokáig gyözködni, de a többiek is hamar kötélnek álltak! És már indultak is az erdő túloldalára.

Mentek – mentek, mendegéltek, énekeltek, aztán egy pillanatra hátranézett a kis süni, s rögtön kétségbe esett attól, hogy már rég nem látni egyikük házát sem.

- Nem gondoljátok, hogy most már vissza kellene mennünk?
- Vissza? És a málna? – kérdezte Brumi.
- Hát, nem is tudom...de én nem szeretnék tovább menni. – mondta a süni.
- Ilyen hamar feladod?
- Igen! Már a lábaim is fáznak.

Ezzel megfordult a kis süni, és elindult vissza.

Az őzike megsajnálta a sünit, és benne is rossz érzés támadt.

- Igaza volt, vissza kellene mennünk, hisz azt sem tudják, hogy eljöttünk.
- Ugyan már, észre sem veszik. – mondta Brumi.
- Jó! Ti tudjátok, de én sem megyek tovább! – és ezzel az őzike is hazament.

- Na, cimbora, ketten maradtunk. – és tovább haladtak.

Mentek még egy darabig, de a nyuszi nagyon unta magát, és így szólt:

- Nem kellene vissza mennünk? Unatkozom, és már éhes is vagyok.
- De, hát mindjárt szedjük a málnát, már nincs messze!
- Azt sem tudjuk, hol vagyunk, és el is fáadtam! – vitatkozott a nyuszi.
- Szedünk Anyának málnát, jól lakunk, aztán indulunk is. – nyugtatta a kis medve.

Ám a nyuszi már eldöntötte:

- Nem megyek tovább! Gyere te is haza! – Ha Anyukád észre veszi, hogy nem vagy otthon biztosan nagyon meg fog ijedni. Már így is bajban vagyunk! – mondta a nyuszi.
- Menj csak! Anya majd megbékül a málna láttán! – és Brumi tovább haladt egyedül.

Pár lépés múlva, már ott is állt a sok málnabokor, de mire hátra nézett, a nyuszi már sehol sem volt. Így Brumi hamar tele pakolta kosarát, és leült a bokor alá.

- Üres gyomorral csak nem fordulhatok vissza?! – gondolta.

Tele pakolta hát pocakját is, csak hogy a finom málna és a hosszú út nagyon elfárasztotta, ezért elszundikált.

Közben otthon medve mama észrevette, hogy sehol nincs a kis bocs. Át is ment az őzikéhez, aki már hazaért. Így elmesélte mi is történt. Meg is kapta büntetését, amiért szó nélkül ment el.

Medvemama azonnal ott hagyta az őzikét meg a szüleit, és a fia után indult.

Már be is esteledett, Brumi is felébredt és mikor kinyitotta szemét nagyon megijedt.

Csak a sötétség, pár bagoly huhogása, és a falevelek csörgése hallatszott. Felugrott, és futásba kezdett, nem törődve a málnával, amit anyukájának szedett. Szaladt, ahogy csak bírt, és puff....valaminek neki szaladt a sötétben.

Félelmében csak azt kiáltotta:

- Neee, kérlek, ne bánts!

S ekkor anyukája gyönyörű hangja:

- Ne félj kicsim!

Brumi már tudta:

- Anya!!

Felállt és szorosan átölelte anyukáját.

- Ne haragudj! Nagyon féltem, bocsáss meg!

Medvemama még pár percig simogatta pici fiát, aztán elindultak visszafelé és közben elkezdte mondani:

- Szó nélkül eljönni?! Azt hittem az egyik barátodnál vagy! Mikor kiderült, hogy nem, szörnyen megijedtem!

Bajod esett? Elraboltak? Mi történhetett? És a sötétben ha, nem talállak meg, ha, nem találsz haza?

- De én csak jót akartam. – mondta Brumi.
- Nem! Türelmetlen voltál! – és aztán hallgatott medvemama.
- Igen, és tudtam, nem engednél volna el.

Kérlek, bocsáss meg, többé soha nem megyek sehová kérdés, engedély nélkül!

Medvemama azonnal megbocsátott kisbocsának, mert tudta, megtanulta a leckét, és nagyon örült, hogy semmi baja Bruminak.

Brumi pedig mindig engedélyt kért, és még sötétedés előtt hazaért.

Itt a vége, fuss el véle.

Kitalálta: H.V.

7. Nóri és a varázslatos unikornis

Egy szép tavaszi reggelen Nóri a házuk udvarán játszott. Az egyik bokor mögül halk sírást hallott. Közelebb ment és megnézte, mi lehet az. Kíváncsian kukkantott be a bokor mögé.

Vajon mi lehet? Nagyon csodálkozott mikor meglátta: egy Egyszarvú!

- Szia, én Nóri vagyok.
Te ki vagy, és miért sírsz ilyen keservesen?
- Pötyi vagyok. És azért sírok, mert elvesztette a szarvacskám szivárvány színeit.
- Húha, ez nagyon szomorú.
Hogyan tudnék neked segíteni?
- Ha vidámabb lennék, színesedni kezdene a szarvacskám és a varázserőmet is visszanyerném.
- Ezen könnyen segíthetünk. Nagyon sok vidám játékot tudok, amitől jó kedvű leszel, és a szarvad is visszanyeri a szivárvány színeit!
- Komolyan segítesz nekem? Jujj, ennek nagyon örülök!

Nóri elsőként a bújócskát választotta.

Pötyi a hinta mögé bújt el. Bár Nóri hamar megtalálta, egy kicsit kereste még Pötyit, hogy izgalmasabb legyen a játék.

A következő játék a limonádézás volt, amit a hintán ülve fogyasztottak el.

Pötyinek nagyon tetszett a közös szürcsölés!

A következő móka a trambulinozás volt. Vidáman ugráltak fel-le, magasan az égi.

Pötyi egyre vidámabb lett, és a szarvacskáiba is kezdtek visszatérni a színek.

Ugrálás közben megéheztek, ezért hozzá fogtak muffint sütni. Amit a végén szivárványszínű cukorkával díszítettek. Pötyi szarvába az égszínkéék szín is visszatért.

A nagy ugrálásban és süti készítésben elfáradtak, ezért azt gondolták megnéznék egy mesét Nóri szobájában. Közben pattogatott kukoricát ettek. Pötyinek annyira tetszett ez, hogy az utolsó szín is visszatért a szarvába.

- Köszönöm Nóri, hogy felvidítottál, és így visszatértek a színek a szarvacskámba!
Végre újra vidám és jó kedvű vagyok!

Nóri nagyon boldog volt, hogy segíthetett Pötyinek. Büszkeséggel töltötte el a szívét, hogy az önzetlen szeretet csodákra képes.

Hálája jeléül Pötyi elrepítette őt Mesevilágba!

Kitalálta: K.É.

8. A bajba jutott nyúl

Egy szép nyári napon a nyúl ugrált a mezőn. Egyszer csak beleesett egy árokba, hangosan kiáltotta a nyúl, mert nem tudott olyan magasra ugrani, hogy kiugorjon az árokból.

Az árok mellett volt egy körtefa. Egyszer egy napon, egy kecske arra sétált, ő tudta, hogy ott az árok, hiszen mindig arra szokott járni, ha megéhezik egy kis körtére. A kecske már öreg, és nagyot halló volt, elkezdte csemegézni a körtéket a fa tövébe. A nyúl figyelmes lett arra, hogy valaki lassan és hangosan eszi a körtét.

Kiabálni kezdett a nyúl:

-Ki van ott, kérem? – kérdezte a nyúl.

A kecske felemelte a fejét, mintha hallott volna valamit, de mivel nem látott senkit, így folytatta az evést. A nyúl kiabált a gödörben, de választ nem kapott. Mikor a kecske befejezte az étkezést, lefeküdt a fa alá a hűvös árnyékba. A nyúl annyira ugrált, hogy a föld is megmozdult, amire más figyelmes lett a kecske és körültekintően szétnézett. Észrevette hát a nyulat. A nyúl örömeiben kérte, hogy segítsen rajta. A kecske próbált segítséget adni a nyúlnak, nyújtotta a kezét, nyújtotta a farkát, de egyik sem volt elég hosszú. A kecske és a nyúl, tanakodni kezdtek egymással, egyszer csak arra repül egy kis madár.

Kérdi a kismadár:

-Mit tanakodtok ott a gödörnél?

-Beleestem, és nem tudok kijutni. – Válaszol a nyúl.

-Nem elég hosszú a kezem és a farkam se, hogy elérjem a gödör alját. – Mondja a kecske a kismadárnak.

-A fejedet hajtsd előre és a szarvad beleér az árokba. – Tanácsolta a kismadár.

Így is történt, megkapaszkodott a nyúl, a szarvába, és kiemelte őt a kecske. A nyúl nagyon hálás volt a kecske segítségéért és a madár ötletéért is. Nem győzött hálálkodni nekik, hogy megmentették az életét.

Kitalálta: H.N.